БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Буряад Үнэн

КПСС-эй Бурядай обкомой, Улан-Удын горкомой,
Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй орган

№ 109 (8941)
МАЙН
12
ВТОРНИК
1959 он

Сэн 20 мүнгэн.

КПСС-эй ЦК-гэй Пленум зарлаха тухай МЭДЭЭСЭЛ

1959 оной июниин 24-дэ КПСС-эй ЦК-гэй Пленум зарлаха гэжэ КПСС-эй ЦК шиидхээ.

Промышленность болон барилгые үргэлжэ дээрэнь оньһожоруулха, үйлэдбэреэ автомадаар зэбсэглэхэ, промышленна үйлэдбэри болон барилгые саашадань үргэдхэхэ зорилгоор поточно лининүүдые бии болгохо, хуушарһан түхеэрэлгэ, хэб болон зэбсэг хэрэгсэлнүүдые һэлгэхэ, гаргадаг продукциингаа шанарые дээшэлүүлхэ, өөрынь үные, мүн барилгын үные химдаруулха тухай КПСС-эй XXI съездын шиидхэбэринүүдые дүүргэхэ хэмжээ-ябуулганууд тухай асуудал ЦК-гэй Пленумэй зүбшэн хэлсэлгэдэ табиха. Энэ асуудалаар Москвагай городской, Ленинградай, Сталинскын, Свердловскын болон Днепропетровскын совнархозуудай элидхэлнүүдые ЦК-гэй Пленум дээрэ шагнаха, мүн химическэ промышленностиин хүгжэлтые, илангаяа арад зоной эрилтэ болон арадай ажахын хэрэглэмжые хангахын тулада синтетическэ материалнууд, эдлэлнүүдые бүри түргэнөөр үйлэдбэрилхэ тухай химиин асуудалаар КПСС-эй ЦК-гэй Пленумэй 1958 оной майн 7-ной тогтоолой дүүргэлтэ тухай СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Гүрэнэй Комитедэй элидхэл шагнагдаха байна.

РОССИН ГҮРЭНТЭЙ БУРЯТ ОРОНОЙНГОО ҺАЙН ДУРААРАА НЭГЭДЭҺЭНҺЭЭ ХОЙШО 300 ЖЭЛЭЙ ОЙН БАЯРАЙ ХҮНДЭЛЭЛДЭ СОЦИАЛИСТИЧЕСКЭ МҮРЫСӨӨ ҮРГЭНӨӨР ДЭЛГЭРҮҮЛЭЕ!

Байкало-Кударын аймагай түрүүшүүлһээ жэшээ абагты

☆ ☆ ☆

Агууехэ ойе ажалай бэлэгээр угтая

оссин гүрэнтэй Бурят оронойн- нэгэдэһээр 300 жэл болоһоной уехэ ойе 1959 оной июлиин 4—5 найрлаха тухай КПСС-эй обко-, Бурядай АССР-эй Верховно едэй Президиумэй, республи- Министрнүүдэй Соведэй тог- лые манай «Знамя Октября» хозой гэшүүд айхабтар ехэ ртайгаар угтаба. Энэ түүхэтэ хүн бүхэн хүндэлнэ. Юуб гэхэ- манай бурят арадай зол жаргал, ы амжалтанууд агууехэ ород адай аха дүүгэй туһаламжатай та холбоотой ха юм.

Энээнинe бидэнэр өөһэдынгөө тагта, түрэл колхоздоошье ха- жа байдагбди. Ород, бурят зон холын аха дүү мэтэ болоһон, өө хамтаараа нэгэ колхоз дотор эй эетэйгээр, нэгэн һаналтайгаар элжэ байнхай.

Иимэ ехэ түүхэтэ ойе республи- манай бүхы ажалшад хэзээ хэ- нэйхиһээ ехэ эдэбхи үүсхэлтэй- , ажалай амжалтатайгаар угтаха һаниинь элитэ. Россин гүрэнтэй рят оронойнгоо һайн дураараа эдэһээр 300 жэл болоһоной рта һайндэрые ямар бэлэгтэй- р угтаха байһан тухайгаа зүб- хэлсээд, урид абаһан уялга- даа дахин дахин хаража үзөөд, ы колхозоороо түүхэтэ ой хүрэ- иимэ юумэ хэхэ гэжэ шиидээ-.

Эгээн түрүүн **гүрэндэ мяха ху- даха хахад жэлэйнгээ түсэбые н 20 болотор дүүргээд, түсэбһөө уур июлиин 1 хүрэтэр 200 цент- мяха бэлэдхэлэй пунктда ту-** аха. Манай колхоз мүнөө үедэ ад жэлэйнгээ түсэбые 88 про- т дүүргээд байнхай. Гүрэндэ ту- агдаһан үхэрнүүд дунда зэргээр килограмм, гахайнууд—112 ки- рамм татаһан байна. Эдэ үдэр- дтэ дүрбэн центнерһээ доошо э татаха хэдэн бухануудые ту- ахабди. Юуб гэхэдэ, колхознай йгша ондо үнеэдээ искусственна аар үрэжүүлдэг болоһон байна уу. Тиигэжэ хахад жэлэйнгээ эбые дүүргээд, июнь һарада то- эрье хонидые, шахамал гахай- дые, бэлшээн таргалуулагдажа. һан үхэрнүүдһээ шэлэжэ тушаа- бди. Гүрэндэ тушаагдаха эрье- дтэ май һарада 10—10 кило- мм таряа талханай зүйл үгтэхэ. шээн, шахан таргалуулагдаха рнүүд эрхим малшад Федор Иванович Атачу, Павел Васильевич Балданов гэгшэдтэ даалгагданхай. Тиигэжэ байгша ондо нёдондонойхиһоо хоёр дахин ехэ мяха абаха гэһэн уялгаяа дүүргэхэ хэрэгтэмнай нилээд алхам хэгдэхэ юм.

Хоёрдохёор, **гүрэндэ һү худалдаха хахад жэлэйнгээ түсэбые июниин 20-до дүүргээд, июлиин 1 болотор түсэбһөө гадуур 200 центнер һү тушаахабди.** Энэмнай бараг хэрэг бэшэ юм. Юуб гэхэдэ, колхознай хахад жэлэйнгээ түсэбые Майн 1-нэй байдалаар арайхан гэжэ хахадлаад байна бшуу. Тиин колхоздомнай силос байхагүй. Энэ ушарта бүхы арга боломжоёо бэдэржэ, һаагдаһан литр һүн бүридэ 200—300 грамм хүртэхөөр таряа талханай зүйл үнеэдтээ эдюулжэ, май һарада 440 центнер һүн тушаагдаха. Майн 20-доор үнеэдээ һайн бэлшээритэй газарта абаашажа, үдэр һүнигүй адуулжа байгаад, июнь һарада адагынь 850 центнер һү тушаахабди. Энээнэй хажуугаар үнеэдэй дэлэнгые нидхэржэ байжа һайнаар һааха, һүнэй тоһолигые нэмээхын тула һаалишадай һааһан һүнэй тоһолигые амяар амяарнь гаргажа, тэдэнэй хоорондо социалистическэ мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлэгдэхэ.

Гурбадахяар, **гүрэндэ үндэгэ худалдаха жэлэйнгээ түсэбые июниин 20-до дүүргээд, июль һара гаратар түсэбһөө гадуур 15 мянган нугаһанай үндэгэ тушаахабди.**

Ниитын адуу малые хүсэд хүрэхэ тэжээлээр хангахын тула ороохо таряанай, хартаабхын, кукурузын болон бусад ургамалнуудай үндэр баян ургаса абаха уялгаяа бэелүүлхэ талаар бүхы хэмжээнүүдые абахабди. Мүнөө үедэ **шэниисэ бүхыдөө хэрээһэлүүлэгдэн, һайн шанартай үрэһөөр таригдажа дүүрээ.** Мүн эдэ үдэрнүүдтэ овёс хэрээһэлүүлэн таригдаха юм.

Энэ жэлдэ **бүхы пар май һарада хахалагдажа дүүрэхэ.** Мүнөө 20 процентнь хахалагдаад байнхай.

Ойн баярай хүндэлэлдэ **ургаса хуряалгын бүхы машинануудые, комбайнуудые июниин 10—20 болотор эрхим шанартайгаар заһабарилжа дүүргэхэ** зорилго табигдаа.

Барилгашад энэ түүхэтэ үдэр хүрэтэр автомашинын гараж, мастерской, машинын сарай барижа дүүргэхэ уялга абаа.

Абаһан уялгануудаа нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэжэ, алдарта ойе ажалай эрхим бэлэгээр угтахын хойноһоо социалистическэ мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлээ.

Ф. И. Атачу, мал адуулагша;
М. П. Ануева һаалишан;
Ц. Х. Баженов, колхозой парторганизациин секретарь;
И. И. Болдогоев, колхозой түрүүлэгшэ; **С. Б. Жанчипов,** колхозой зоотехник; **А. А. Никитин,** колхозой агроном;
С. С. Комендантов, 1-дэхи комплексно бригадын бригадир;
Б. В. Полусуров, барилгын бригадын бригадир;
Я. И. Ханхашанов, 2-дохи комплексно бригадын бригадир.

☆ ☆ ☆

ХАХАД ЖЭЛЭЙ ТҮСЭБ ГҮРЭНДЭ ҺҮ ХУДАЛДАЛГААР 113,9 ПРОЦЕНТ, МЯХА—126,7 ПРОЦЕНТ, ҮНДЭГЭ—130 ПРОЦЕНТ, НООҺО—144 ПРОЦЕНТ ДҮҮРГЭГДЭХЭ

иимэ социалистическэ уялга Байкало-Кударын аймагай ажалшад ойн баярта зорюулжа абаа

Энэ жэлэй түрүүшын гурбан һарада Байкало-Кударын аймагай колхозууд нёдондоной энэ үеынхидэ орбол үнеэн бүриһөө 15,5 процент, бүхы дээрээ 20,8 процент ехэ һү һаажа, гүрэндэ нёдондонойхиһоо 33,7 процент ехэ һү худалдаһан байна. Үнгэрһэн 4 һарада үнеэн бүриһөө аймагай 13 һаалишад 700 литрһээ дээшэ, 15 һаалишад—600-һаа дээшэ, 25 һаалишад—500-һаа дээшэ литр һү һаагаад байна. Энээнэйнь түлөө тус аймагта КПСС-эй обкомой, республикын Министрнүүдэй Соведэй дамжуулгын Улаан туг барюулагдаа.

Һаяхан аймагай һаалишад, малшад сугларжа, үнгэрһэн дүрбэн һарынгаа дүнгүүдые зүбшэн хэлсэхэ зуураа, май—июнь һарада дунда зэргээр үнеэн бүриһөө 450 литр һү һааха, бүхы аймагаараа хахад жэлэй түсэбые гүрэндэ һү худалдалгаар 113,9 процент, мяха—126,7 процент, үндэгэ—130 процент, нооһо—144 процент дүүргэхэ гэжэ шиидээ. Энэнь Россин гүрэнтэй Бурят ороной һайн дураараа нэгэдэһээр 300 жэл болоһоной алдарта ойн һайндэртэ зорюулагдана.

Бүхы арга боломжонуудаа элсүүлхэбди

КПСС-эй ЦК-гэй декабриин Пленумэй, мүн партиин XXI съездын түүхэтэ тогтоолнуудаар зоригжоһон манай колхозой гэшүүд үнгэрһэн дүрбэ һарада зарим тэды амжалтануудые туйлаа. Жэлэй түрүүшын гурба һарада эдлүүриин газарай 100 гектар бүридэ 36,7 центнер гэхэ гү, али үнеэн бүриһөө 425 килограмм һү һаажа, колхознай республика соогоо түрүү һуури эзэлжэ, дамжуулгын Улаан тугта хүртөө. Апрель һарада улам эршэмтэйгээр ажаллажа, һаалишаднай үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 211,2 килограмм һү һааһан байха юм.

Россин гүрэнтэй Бурят оронойнгоо нэгэдэһээр 300 жэлэй түүхэтэ ойе һайндэрлэхэ гэжэ байхадаа артелиин бүхы ажалшад, тэрэ тоодо һаалишад эрхим бэлэгүүдые бэлдэхые хүсэнэ. Май һарын хорёодоор үнеэдээ һайн бэлшээритэй газарта абаашажа, улам оролдосотойгоор харууһалжа, һү шэмыень эрид дээшэлүүлһэнэй ашаар, июлиин 1 хүрэтэр 2223 центнер һү һаажа, тэрэнэй 80 процентыень гүрэндөө тушаагаад, һү худалдаха хахад жэлэйнгээ түсэбые 130 процент дүүргэхэ уялга абтаа. Энэмнай урдынхидал адли дүүргэгдэхэл байха. Манай түрүү һаалишад П. Орлова, Л. Орлова болон бусад хоёр һара соо 500—600 литр һү үнеэн бүриһөө һааха гэжэ шиидэнхэй.

Гүрэндэ мяха худалдаха хахад жэлэйнгээ түсэбые мүн лэ уридшалан дүүргэжэ, июль һара гаратар түсэбһөө гадуур 154 центнер мяха тушааха зорилготойбди. Энэшье дүүргэгдэхэ. Юуб гэхэдэ, мүнөө үедэ 100 гахай шахагдажа, 200 гаран эрье хонин, 40 гаран үхэр таргалуулагдажа байнхай. Гахайдые тус бүридэнь 80 килограммтай, хонидые—50 килограмм, үхэрнүүдые 3,5 центнертэй болгожо, май—июнь һарада тушаахабди. Энэ харюусалгатай хүдэлмэридэ дүй дүршэл ехэтэй мал адуулагша Семен Андрианович Тугарин, гахайшан Андрей Семенович Орлов гэгшэд хүдэлнэ.

Тэрэшэлэн гүрэндэ үндэгэ худалдаха жэлэй түсэб июль һара гаратар дүүргэгдэхэ юм. Шадабари ехэтэй тахяашан Пелагея Ефремовна Орлова үнгэрһэн дүрбэн һарада тахяа бүриһөө 29 үндэгэ абаад байнхай.

Ургаса хуряалгада эрхим һайнаар бэлдэхын тула хуряалгын бүхы техникэ июниин 20 болотор хүсэд бэлэн болохо. Тэрэ тоодо комбайнууд июниин 1 болотор, үбһэ хуряаха машинанууд июниин 10 болотор бүхыдөө заһагдажа дүүрэхэ байна.

Колхозой хоёрдохи фермын 16 һаалишад коммунистическэ ажалай бригадын нэрэ зэргэ олохын тула шэнэ хүсэтэйгөөр хүдэлжэ, шэнэ янзаар ажаһуудаг боложо байна. Колхозоймнай 6 шофёрнуудта «Шофёр отличник» гэһэн нэрэ зэргэ олгогдоо. Жэлһээ жэлдэ колхознигууднай шэнэ, үргэн сонхотой гоё гэрнүүдые олоор барижа байнхай. Хэрбээ урзанда 25 гэр, нёдондо 28 гэр шэнээр баригдаа һаа, энэ жэлэй үнгэрһэн дүрбэн һарада аяар 20 гэр бүтээгдээд байна.

Эдэ бүхы амжалтануудаа улам арьбадхажа, түүхэтэ 300 жэлэйнгээ ойе нэрэтэй түрэтэйгөөр угтахабди.

Т. Сычев,
Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Знамя Октября» колхозой һаалиин 2-дохи гүүртын һаалишад ажаллажа байна.
Л. Хайдуровай фото.

Аймагай түрүүшүүл иигэжэ мэдүүлнэ

Хоёр һарада үнеэн бүриһөө 600 литр һү һаахаб

П. Орлова, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой һаалишан

Байгша оной дүрбэн һарада даалгагдаһан үнеэн бүриһөө 863 килограмм һү һааһан байнаб. Минии нүхэд Л. Орлова, Е. Белоусова, А. Орлова гэгшэд 787—807 килограмм һү үнеэн бүриһөө һаагаад байна. Манай фермын һаалишад коммунистическэ ажалай бригадын нэрэ зэргэ олохын түлөө тэмсэжэ, түрүүшын амжалта туйлаба. Үнгэрһэн дүрбэн һарада һү һааха уялгаяа бүхыдөө нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргээбди.

Болохоёо байгаа 300 жэлэй ойе ажалай эрхим бэлэгтэйгээр угтаха гэһэн мүрысөөн колхоз, аймаг доторнай дэлгэрээ. Энэ мүрысөөндэ оролсохо зуураа, май—июнь һарада үнеэн бүриһөө 600 литр һү һааха уялга абааб. Энэ уялгаяа дүүргэхын түлөө бүхы хүсэеэ, мэргэжэл шадабаряа гаргахаб.

Үнеэдээ үдэр һүнигүй адуулхабди

М. Лобанов „Заветы Ильича" колхозой мал адуулагша

Россин гүрэнтэй Бурят оронойнгоо һайн дураараа нэгэдэһээр 300 жэл болоһоной түүхэтэ үдэрые тэмдэглэхэ найр хүрэтэр 2 һара хүрэхэгүй саг үлэбэ. Энэ богонихон болзорто артелиимнай гэшүүн бүхэн ямар нэгэн амжалта туйлажа, колхозой ажахын шухала хүдэлмэринүүдые урагшатайгаар ябуулжа, хахад жэлэйнгээ түсэбые эрхим шанартайгаар, болзорһоонь урид дүүргэхые хүсэнэ.

Би 16 жэл мал ажал дээрэ хүдэлжэ байнаб. Һүүлэй 5 жэл соо үнеэдые адуулха зуураа, тэдэнээ үзүүр ногоондо бэлшээжэ, дуран соонь үһалжа, ямаршье үдэр һү шэмыень татуулхагүй гэжэ оролдогшоб. Майн 20-до үнеэдээ арал дээрэ гаргажа, зунайнь байрада оруулхабди. Тиигэжэ тэрэ үдэрһөө эхилжэ үнеэдээ үдэр һүнигүй адуулдаг болохобди.

Үнеэдээ һайнаар адуулжа, май—июнь һарада 450 литр һү үнеэн бүриһөө һааха гэһэн уялгаяа дүүргэжэ шадахабди. Юуб гэхэдэ, манай колхоз үнгэрһэн 4 һарада һү һааха түсэбөө 105 процент дүүргэжэ гаргаһан байна.

Үхэрнүүдэй шэгнүүрые үдэртөө 1—1 килограммаар нэмээхэбди

П. Балданов „Знамя Октября" колхозой ахалагша мал адуулагша

Би 15 жэл мал адуулагшаар хүдэлжэ байнаб. Энэ үе соо хайшан гээд малые түргэнөөр таргалуулха, зүбөөр бэлшээхэ юм гэжэ ойлгогдоо гээшэ. Январь—февраль һарада шахан таргалуулжа байһан үхэрнүүдэйнгээ шэгнүүрые сүүдхэдөө 600 граммаар нэмээһэн байнаб.

Мүнөө агууехэ ойн хүндэлэлдэ социалистическэ мүрысөөнэй шэнэ хүсэтэйгөөр дэлгэржэ байхада, колхоз бүхэн гүрэндэ мяха тушааха хахад жэлэйнгээ түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхые оролдоно. Тиимэһээ бидэ мал адуулагшадай урда харюусалгатай зорилго табигдаба. Шадаал һаа гүрэндөө тушаагдаха малаа богони болзорто таргалуулхые оролдохо болонобди.

Минии адуулжа байһан гүүртэһээ шэлэжэ, июнь һарада хэдэн толгой бодо мал гүрэндэ тушаагдаха юм. Мүнөө эдэ малай заримань гурбан центнер шахуу татана. Эдэ малаа бага зэргэ тордожо, үдэр һүнигүй адуулжа, тэдэнэйнгээ шэгнүүрые июниин 20 болотор 1—1 килограммаар нэмээхые оролдохобди, нэмэхэшье байха. Мүнөө адуулжа байһан газарнай хагда ногоогоор һайн юм. Уһаар дуталдахагүй. Тиин малые бэлшээжэ ябахадаа намнажа болохогүй, тэдэниие ая зүнгөөрнь ябуулхые оролдохо хэрэгтэй гэжэ би ойлгооб.

Гээгдэгшэдые түрүүшүүлэй зэргэдэ гаргаха

В. Михайлов, Сталинай нэрэмжэтэ колхозой гүүртые даагша

Долоон жэлэй түсэбэй түрүүшын 4 һара үнгэрбэ. Энэ үедэ хэһэн ажалаа совет хүн бүхэн согсолжо, саашадаа хэхэ юумэеэ тодорхойлбо.

Манай колхозой малшадшье зарим тэды амжалта туйлаа. Колхознай нёдондонойхидо орбол үнеэн бүриһөө 46 литр һү дээшэ һаагаад байна.

Теэд нэгэ адли эрхэ байдалда хүдэлжэ байгаад, түрүү һаалишад В. Ишигенова, Е. Моксонова, В. Николаева гэгшэдэй үнеэн бүриһөө 510—609 литр һү һаажа байхада зарим һаалишад, жэшээнь, В. Бохоева, Л. Курбатова гэгшэд оройдоо 102—136 литр һаагаад байха юм. Түүхэтэ һайндэрэй урда тээхи социалистическэ мүрысөөндэ оролсожо, гээгдэжэ ябаһан һаалишад түрүүшүүлые хүсэхэ гэжэ оролдохо бэзэ гэжэ найдагдана. Энээндэнь бидэ туһалхабди.

Уялгаяа үлүүлэн дүүргэхэб

Т. Наглаева, „Знамя Октября" колхозой һаалишан

Нёдондо даалгагдаһан үнеэн бүриһөө 1600 литр һү һаагаа һэм. Байгша ондо партиин XXI съездын шиидхэбэреэр зоригжон, үнеэн бүриһөө 2000 литр һү һааха уялга абаһан байгааб. Мүнөө 4 һарын үнгэрөөд байхада үнеэн бүриһөө 711 литр һү һаагаад байнаб.

Бурят оронойнгоо Россин гүрэнтэй нэгэдэһээр 300 жэлэй ойн баяртай дашарамдуулан, май—июнь һарада үнеэн бүриһөө 550 литр һү һааха гэжэ шиидээб. Энээн дээрэһээ бодоходо долоон жэлэй түрүүшын жэлдэ абаһан уялгаяа үлүүлэн дүүргэхэ байһандаа баяртайб.

Кукурузын баян ургаса абтаха

В. Мосоров, „Знамя Октября" колхозой кукуруза ургуулагша

Ниитын адуу малай ашаг шэмые дээшэлүүлхэ хэрэгтэ кукуруза эгээл һайн ургамал гээшэ гэжэ бүгэдэндэ мэдээжэ болонхой.

Мүнөө жэл манай звено 50 гектар дээрэ кукуруза ургуулха юм. Тэрэ газартаа мүнөө гектарай 20 тонно наг шэбхэ гаргаад, эдэ үдэрнүүдтэ үшөө 5—5 тонно гаргахабди. Тарилгаяа бүхыдэнь квадратно-гнездовой аргаар хэхэбди.

Тарилгынгаа 30 гектарые аммиагай уһаар, 20 гектарыень суперфосфадаар үтэгжүүлхээр хараалагдаа. Тиигэжэ гектарай 300 центнер кукурузын ногоон эшэ намаа абаха уялгаяа дүүргэхэ арга боломжо гүйсэд бии. Мүнөө бидэнэр тарилгада хүсэд бэлэн болонхойбди.

Ород, бурят арадуудай нэгэдэһээр 300 жэлэй ойдо

РОССИН ГҮРЭНТЭЙ БУРЯТ ОРОНОЙ НЭГЭДЭҺЭН ТУХАЙ

Россин гүрэнтэй Бурят ороной һайн дурааараа нэгэдэһэн сагһаа хойшо үнгэрһэн 300 жэлэй ойн баярай гайхамшагта һайхан һайндэрые манай республикын ажалшад тэмдэглэхэеэ байна.

Байгал далай шадар бурят зоной ажаһуудаг баян газар бии гэжэ ородой воеводонууд, албанай хүнүүд, сэрэгшэд XVI зуунай эсэс багаар, XVII зуунай эхеэр мэдэдэг болоһон байгаа ха.

Россин гүрэнтэй Сибириин ханствын нэгэдүүлэгдэһэнэй һүүлээр хэдэн острогууд баригдаа һэн. 1618 ондо Енисейн, 1628 ондо Красноярска, 1630 ондо Илимскэ острогууд баригдаһан байна. Эдэ хэрэмүүдтээ түшэглэн, «газар бэдэрэгшэ» ород хасагууд зүүн тээшээ, наранай гарадаг зүг тээшэ ябажа эхилһэн юм. Тэдэнэр гол түлэб Сибириин гол мүрэнүүдые зубшан ябадаг байгаа.

XVII зуунай хорёод онуудта ородой албанай хүнүүд «брадууд» гэжэ тэрэ үедэ хэлсэгдэдэг байһан бурядуудай газар тээшэ түрүүшын хүнүүдые эльгээжэ эхилээ һэн. Тиин, 1624 ондо В. Тюменцын, 1626 ондо Максим Перфильевэй отрядууд тиишэ эльгээгдэһэн байгаа. Эдэ отрядууд бурят зоной нютагта хүрэжэ шадаагүйшье һаа, бурядууд тухай зарим тэды шэнэ мэдээнүүдые асарһан байна.

Енисейн воеводо шэнэ отрядуудые эльгээжэ эхилбэ. Тэдэ отрядуудай нэгыень сотник Петр Бекетов толгойлжо, Ангар, мүрэнөөр үгсөөд, Ока мүрэнэй адаг хүрэбэ. 1630 ондо тэрэ отряд ород зон сооһоо эгээ түрүүлэн бурядуудтай уулзаһан гэхэ. Бурядууд ородой албанай хүнүүдые һайнаар угтажа, Россин гүрэнэй албатан болохые, алба гайли түлэхые зүбшөөһэн юм.

Тэрэ сагта, XVII зуунай эхиндэ, бурят угсаатан нүүдэл мал ажал эрхилдэг, агнадаг, мүн зарим тэды газар элдүүрилэн ашагладаг байһан ха. Бурят угсаатан хоорондоо нягта холбоогүй һуудаг, байд гээд лэ хоорондоо дай хэдэг байгаа. Бурят угсаатан эртын феодализмда һая орожо эхилээд, бэсэ даанхай арад болон бүрилдэжэ байһан үень һэн. Гэбэшье экономическашье, политическэшье талаар нягта холбоогүй, таһархай тулюур байһан дээрэһээнь саашадаа бурят угсаатанай түргэнөөр хүгжэхэ арга үгы байһан байна. Гадна манжуур-монгол баяшуул бурят нютагуудта сэрэгээр орожо, хооһон болоторнь дээрмэдээд арилдаг һэн. Тэдэнэр мал адууһа, хүн зониень буляажа абаад ошодог байгаа. Тиимэһээ буряг угсаатан манжуур хаануудай дарлалтада орожо, саашадаа экономикоёо, соёл культураяа хүгжөөхэ аргагүй болохо гү, али бүгэдэ хюдагдаха, ондоо үндэһэ яһатанаар холисолдон худхаржа, үгы болохо аюулда ороод байһан юм.

Бурят угсаатан XVII зуунай үедэ өөрын гүрэнгүй байгаа. Тэдэнэр отог отогоороо хубааржа, ами амяараа ажаһуудаг һэн. Отог бүхэниие ноён хүн (князь) толгойлдог байгаа.

Ажалша малша арад зон хүндэ хүшэр байдалда ажаһуудаг һэн. Тэдэниие нютагай баяшуул хэрзэгы шэрүүнээр дарладаг байгаа. Мүн манжуур-монгол хаануудай добтолгоһоо, өөһэд хоорондын тулалдаануудһаа тэдэнэй ажахынь доройтон һандардаг, тиигэжэ бурят нютагай үйлэдбэрилгын хүсые саашадань хүгжөөлгэдэ ехэ һаад тойбо болодог һэн.

Эгээл нимэһээ, иимэ хүшэр хүндэ байдалда тулижа зобожо байһан дээрэһээл бурядууд түрүүшын ород отрядуудые һайнаар угтаһан байгаа.

Петр Бекетовэй һайнаар ябажа бусаһанай һүүлээр шэнэ отрядууд, элдэб элшэтэн бурядай газар руу эльгээгдэбэ. 1629 ондо Яков Хрипуновай, 1630 ондо Вихорь Савинай отрядууд бурядай газарта ерэһэн байгаа. Гэбэшье, эдэ хоёр отряд балай ехэ амжалтагүй, муушаг ябажа бусаһан бэлэй. 1630 ондо Енисейн воеводо князь Шаховский гэгшэ һүбэлгэн бэрхэ атаман Максим Перфильевые бурядуудта эльгээжэ, «братска зонуудтай зохидоор хөөрэлдэжэ, үгэдөө оруулаад, тэдэнэй газар дээрэнь хэрэм бариарай» гэжэ захиһан юм. Тиигэжэ 1631 ондо Перфильев Ангар шадарай бурядуудай газар дээрэ Братска острог бариһан байгаа. XVII зуунай 40-өөд онуудта ород хасаг, албанай зонуудһаа бүридэһэн хэдэн отрядууд Ангар, Лена мүрэнүүдэй, мүн Байгал далай шадар һуудаг бурядуудта эльгээгдэһэн юм. Тэдэниие бултыень бурят угсаатан, ноёдынь яһала һайнаар угтадаг байгаа. Эхин түрүүн Лена мүрэн шадар һуудаг бурядууд ородой албатан болоо. Һүүлээрнь Байгал шадарай, мүн Ольхон аралай бурядууд ород гүрэндэ ороһон байна. Тиигэжэ бурят ноёдуудай олонхинь дай хэнгүй, амгалан ёһоор ородой албатан боложо, дайша хүршэнүүдэйнгээ добтолгоһоо ород гүрэнөөр бэеэ хамгаалуулдаг болоо һэн.

Тиин баруун бурядай һуудаг бүхы газар нютагууд байн байн бэхижүүлэгдэһэн, олон хэрэмүүдээр бүрхөөгдэбэ. Тусхайлбал, 1631 ондо Максим Перфильев Ока мүрэнэй адагһаа доогуур Братска острог байгуулаа. 1641 ондо Верхоленскэ, 1647 ондо Осын, 1648 ондо Үдын (мүнөө Доодо Үдэ), 1652 ондо Эрхүүгэй острогууд баригдаһан юм. Тиигэжэ XVII зуунай табяад онуудта баруун бурядуудай бүхы нютагууд Россин гүрэнтэй нэгэдэһэн байна.

Баруун бурядуудай иигэжэ ород гүрэндэ орожо байха үедэнь, ород хасагууд болон бурят ноёдуудай хоорондо хэдэн тулалдаанууд болоһон байгаа ха. Энэнь юун дээрэһээ болооб гэхэдэ, хаанта засаг бурядуудые «налгай зохидоор» идхажа, ородой албатан болгохо гэжэ заабари үгэбэшье, «үгэ дуулажа үгэдэггүй хүнүүдые» хэрзэгы шэрүүнээр хэһээхэ гэһэн эрилтэ табидаг байгаа. Зарим хасаг атаманууд энэ эрилтыень үлүүсэ оролдон дүүргэдэг, тиихэдэ бурядууд урдаһаань мүн лэ тиимээр харюусадаг байһаниинь ойлгосотой. Гадна ород хасагуудай газар дээрэмнай хэрэмүүдые барихадань, манай засаг бага болохонь гэжэ бурят ноёдой айгаад, эдэ хасагуудые хүсөөр намнаха һанаатай байһан дээрэһээнь мүн лэ тулалдаанууд болодог байгаа.

Гэбэшье иимэ тулалдаанууд үсөөн үзэгдэдэг бэлэй. Гол түлэб ород бурят хүнүүд хоорондоо ниилээд эбтэйгээр ажаһуудаг байгаа.

Ородууд, баруун бурядуудые Россин гүрэнэй албатан болгоһонойнгоо һүүлээр Байгалһаа нааша гаража эхилбэ. 1640 ондо Максим Перфильевэй отряд зүүн бурядай газарта эгээл түрүүлэн ерэһэн юм. 1645 ондо Василий Колесниковэй отряд Сэлэнгын адаг хүрэтэр ерэжэ, удаадахи 1646 ондо тэдэнэр Байгалые зубшан ябаһанайнгаа һүүлээр, Верхнеангарска острог бариад, зарим хүнүүдээ тагнуулда эльгээбэ. Тэдэ хүнүүдынь бурядай Турухай-Табун гэжэ ноёнтой уулзаһан байна. Энэ ноён Россин гүрэнэй албатан болохые һайн дураар зүбшөөбэ. 1647 ондо Иван Похабов Турухай-Табунайда хүрэжэ, «хаанай бэлэг» гэжэ халтар хара үнэгэнэй арбан арһа, хоёр аршам улаан сэмбэ үгэһэн юм. Турухай ноён «малгайгаа абаад, хүл дээрээ зогсожо, тэрэ бэлэгыень тон хүндэтэйгөөр» абаһан байгаа. Тиигээд Турухай ноён Похабовые Сэсэн-хаантай танилсуулба. Турухай-Табун Сэсэн-хаан хоёр ородой хаанда үнэтэ бэлэг хасагуудаар эльгээһэн, мүн өөһэдынгөө зүгһөө элшэдые ябуулһан байгаа.

1648 ондо ород бояринай хүбүүн Иван Галкин Баргажанай адаг хүрэжэ, тэндэ Баргажанай острог табиһан юм. Тиигээд тэндэһээ Яруунa орожо, тэндэхи хүнүүдтэ алба гайли ашаһан байгаа. 1652 ондо ород хасагуудай отряд Баунтын острог бариба. 1653 ондо сотник Петр Бекетов Сэлэнгэ, Хёлго мүрэнүүдээр үгсэжэ, Иргень нуурай дэргэдэ Иргенэй острог бариба. 1658 ондо Телембын, һүүлээрнь нэгэ хэды болоод Яруунын острогууд баригдаһан байна. Тиигэжэ XVII зуунай табяад онуудай эсэс багаар Сэлэнгын, тэрэнэй һалаанууд болохо Үдэ, Хёлгын шадархи бүхы газар Россин гүрэнэй болоһон байха юм.

Ородууд иигэжэ зүүн тээшээ ябаһаар Амур мүрэн хүрэбэ. 1659 ондо бурят угсаатанай һуудаг газарай эгээл зүүн захада Нэршүүгэй острог баригдажа, Нэршүүгэй воеводство байгуулагдаа һэн. Бурят зоной ажаһуудаг бүхы газар Нэршүүгэй воеводстводо мэдэлтэй болоһон байна. Иигэжэ Бурят ороной Россин гүрэнтэй һайн дураараа нэгэдэхэ ябадал түгэсээ бэлэй.

Эдэ бүгэдэһөө харахада, бурят зон бүгэдөөрөө нэгэн зэргэ Россин гүрэнэй албатан болоогүй. Ушарынь бурядууд Байгал далайн хоёр эрьеэр, мүн Енисей мүрэнһөө эхилээд мүнөөнэй Монгол гүрэнэй хилэ хүрэтэр нэмжыһэн ехэ газар дээрэ айхабтар таруугаар ажаһуудаг, өөрын нэгэ гүрэнгүй зон байгаа бшуу. Тиимэһээл тэдэнэр хэдэн арбаад жэлэй туршада хойно хойноһоо һубариһаар Ород гүрэнэй албатан боложо, XVII зуунай табяад оной эсэс багаар лэ Россин гүрэнтэй Бурят ороной нэгэдэлгэ дүүрэһэн байна. Эгээл нимэһээ Россин гүрэнтэй Бурят ороной һайн дурааараа нэгэдэһэнһээ хойшо 300 жэлэй ойе 1959 ондо һайндэрлэхэ гэжэ шиидхэгдээ гээшэ.

Россин гүрэнтэй Бурят ороной нэгэдэһэн гол шалтагаанинь хадаа социально-экономическа ба политическэ шалтагаан байха юм. Нэгээр, бурядай ажахынь ядуу тулюур байжа, ядахадаа түрүүшын хэрэглэмжын юумэшье үгэхэ шадалгүй байгаа. Хоёроор, ородуудай ерэхэһээ урда XVII зуунай эхеэр бурят угсаатан хоорондоо ямаршье нэгэдэлгүй байһан дээрэһээ бэе бэетээ саг үргэлжэ дайлалдажа байдаг байгаа. Гурбаар, социальна харилсааниинь гээгдэнги байһан бэлэй: бурядууд эртэ урдын бүдүүлиг бааза байгуулалтаһаа һаял эртын феодализмда орожо байһан юм.

Ушар нимэһээ бурят угсаатанай Россин гүрэндэ ороходонь, бурят арадай экономическа, политическэ ба соёл культурын талаар саашадаа хүгжэхэ эгээл таатай зохид арга боломжо олдоһон байна.

Удаадахи жэлнүүдтэ ород бурядуудай харилсаан улам бэхижэн һайжарба. 1665 ондо Сэлэнгын острог, 1666 ондо Үдын зэмьеэ баригдаһан байна. Урдань Үдын зэмьеэгэй байһан газарта мүнөө Бурядай АССР-эй ниислэл Улан-Удэ город байрланхай.

300 жэлэй урда тээ Россин гүрэнтэй Бурят ороной нэгэдэлгэ бурядуудай түүхэдэ шэнэ хуудаһа нээжэ, агууехэ ород болон бурят арадуудай хоорондохи нягта хани барисаанай эхи табиһан юм. Өөрынгөө хуби заяае ород арадтай холбоһон Бурят орон ажахыгаа, соёл культураяа саашадань хүгжөөхэ арга олоо һэн. Тэрэ үедэ ород гүрэниие хаан болон баяд ноёдой толгойлжо байгаашье һаань, энэ нэгэдэлгэ Бурят ороной арадуудай түүхэдэ айхабтар түрүү үүргэ дүүргэһэн юм. Гэбэшье, хаанта хархис засагай үедэ бурят арад сүлөөтэ һайнаар хүгжэхэ аргагүй байгаа. Гансал агууехэ Октябриин Социалистическэ революциин болоһоной ашаар коммунистическэ партиин хүтэлбэри доро бурят арад эрхэ сүлөө оложо, национальна гүрэнтэй болоод, экономико болон соёл культураяа социалистическэ ёһоор хубилгаха хэрэгтээ гайхамшаг амжалта туйлаа.

Б. Митупов,
түүхын эрдэмэй кандидат.

Москвагай түмэр замшадай ажалай алдарта баатаршалга

Олониитээрээ хэһэн түрүүшын коммунистическэ субботнигой 40 жэлэй ойдо

Казанка гэжэ урдань юрэл нэрлэгдэдэг байһан Московско-Рязанска магистралиин түмэр замшад революционно хүдэлөөнэй түүхэдэ элитэ һайхан хэдэ хэдэн хуудаһа нэмэһэн алдартай. Тэдэнэр 1905 оной октябрьда болоошо бүхэроссин политическэ стачкын үүсхэлшэд байһан юм. 1905 оной декабрьдахи зэбсэгтэ восстаниин үедэ машинист Алексей Ухтомский түрүүтэй дружина гайхамшаг габьяа гаргаа бэлэй. Түмэр замшадай дайшалхы отрядууд Агууехэ Октябриин илалта туйлахын түлөө шэн зоригтойгоор тэмсэһэн байгаа.

40 жэлэй урда тээ Московско-Казанска түмэр замай Москва—Сортировочно депогой хүдэлмэришэд орон доторoo анха түрүүн коммунистическэ субботнигуудые эмхидхээ һэн. Тэдэниие нь агууехэ үүсхэл гэжэ В. И. Ленин нэрлэһэн байна.

Энэ ушар 1919 ондо болоһон юм. Тиихэдэ ороной газар дайдын дүрбэнэй гурбан хубиие интервентнүүд, сагаантан эзэмдээд байгаа. Залуу Советскэ республикын ажахы, илангаяа транспорт ехэ һандаралда ороод, түлишэ, металл, эдеэ хоолой зүйл дуталдадаг байба. Дайсаниие дарахын тулада асари ехэ хүсэлэлгэ гаргаха хэрэгтэй байһан юм.

Апрелиин 3-да Москвагай хүдэлмэришэдэй, улаан армиинхидай депутадуудай Соведэй пленумэй онсо яаралтай суглаан болоо бэлэй. Владимир Ильич тэрэ суглаан дээрэ Советскэ республикын гадаадын болон дотоодын байдал тухай элидхэл хэхэ зуураа, эдеэ хоолой зүйлнүүдые үйлэдбэрилхэ, транспортаа һайжаруулха хүдэлмэридэ бүри ехэ хүсэ табиха шухала гэжэ зааһан юм. «Транспортдаа юугээр туһалха гээшэбибди?» гэһэн асуудал суглаан бүхэн дээрэ хүдэлмэришэдэй зүгһөө табигдаха зэргэтэй. Энээниие хайшан гэжэ бүтээхэнь хүдэлмэришэдтэ элирхэй, тэдэнэр хэниие ямар ажалда табихаяа өөһэдөө мэдэхэ байха» гэжэ Ленин бэшээ бэлэй.

Арад түмэнэй хүсэндэ ехээр этигэдэг алдарта вождиин эдэ үгэнүүд пленумдэ хабаадагшадай ухаан сэдьхэлдэ гүнзэгыгөөр нэбтэржэ, бүхөөр хадуугдаһан юм.

Зүүн фронт ошожо ябаһан сэрэгэй хоёр эшелон апрелиин 12-ой субботодо энэ станцида ерээ һэн. Тиихэдэнь нэгэшье бүтэн паровоз үгы байшоо. Тэрэ дары партийна суглаан зарлагдаад, вождиин уряа тухай, тэдэ эшелонуудай саг дары фронт эльгээгдэхэ шухала тухайда комиссар Бураков хэлэһэн байна. Суглаанда хабаадагшад бултадаа: Я. М. Кондратьев, А. В. Каракчеев, В. М. Сидельников, Ф. И. Павлов болон бусад —партиин 13 гэшүүд, хоёр һайшаан дагагшад—ажалайнгаа дүүрэһэнэй удаа үлээд, эбдэрхэй хоёр-гурбан паровозые заһажа дүүргэтэрээ, бүхэли һүниндөө хүдэлмэрилһэн юм. Тэдэ коммунистнууд республикадаа туһалха гэжэ эрмэлзэн, лушанда гал аһаажа, керосинай коптилкануудые носоожо байгаад, һайн дураараа хүдэлһэн байха. Москвада үүрэй сайха үеэр гурбан локомотив заһабарилагдажа дүүрэһэн байгаа. Тэдэнэй хоёрынь тэрэ дары сэрэгэй эшелонуудта хилгэгдэжэ, зүүн тээшээ эльгээгдээ һэн.

Неделиин үнгэрһэн хойно, майн 7-до тэрэ деподо үшөө нэгэ субботник боложо, Московско-Казанска түмэр замай харьяата районой коммунистнууд, һайшаан дагагшад революционно ёһоор хүдэлхэ тухай партиин ЦК-гэй уряада харюу болгон, Колчагай дарагдатар коммунистическэ субботник эмхидхэхэ гэжэ шиидэһэн юм. Тиигээд майн 10-най субботын үдэшын 6 часта 205 коммунистнууд, һайшаан дагагшад хүдэлмэрилхэеэ гараһан байгаа. Хэдэхэн часай турша соо 4 паровоз, 16 вагон заһабарилагдаһан, 9300 пүүд элдэб материал буулгагдаһан, ашагдаһан байгаа.

Энэнь орон дотороо анха түрүүн олоороо хэһэн коммунистическэ субботник байһан юм. В. И. Ленин «Агуехэ үүсхэл» гэжэ мэдээжэ зохёол соогоо тэрээн тухайда бэшэһэн байдаг.

Гансахан 1919 оной субботнигуудта 50 мянга үлүүтэй москва гайхид хабаадаһан, 1920 оной субботнигуудай даһайса бүри үргэн болоһон юм. 1920 оной майн 1-нэй бүхэроссин субботник сүлөөтэ ажалай бодото һайндэр боложо үнгэрөө һэн. Тэрэ дурасхаалта үдэр Кремль соо болоһон субботнигто Владимир Ильич өөрөө тон эдэбхитэйгээр хабаадаһан байгаа.

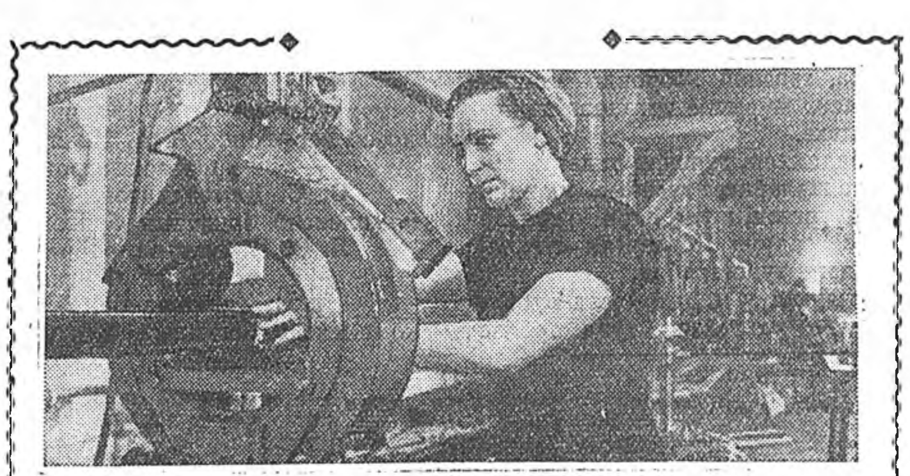
Он жэлнүүдэй үнгэрхэтэй хамта коммунистическэ субботнигуудшье арад ниитын социалистическэ мүрысөөн, шэнэ общество байгуулагша олон миллион хүнүүдэй түгэдэр хүсэтэ хүдэлөөн болон дэлгэрэ В. И. Ленинэй захяа заабаринуудта үнэн байдаг, коммунистичэскэ партиин хүтэлбэреэр ябадаг манай арад зон айхабтар ехэ илалта амжалтануудые туйлаһаниинь элитэ. Совет хүнүүд түүхэтэ богонихон болзор соо капиталистическэ олон гүрэниие ахин гаража социализм байгуулаад, Эхэ оронай үргэн далайсатайгаар коммунизм байгуулха үедээ оронхой.

Урдын Сортировочно депогой ямар тулюур техникэтэй байһыень хуушанай хүдэлмэришэд мэдэхэ. Харин мүнөө энэ депо транспортын түрүү предприятинуудай нэгэн болонхой. Локомотивуудые заһабарилха хүндэ хүдэлмэринь бараг даа оньһожоруулагданхай. Паровозууд электровозуудаар, тепловозуудаар һэлгэгдэжэ байна.

Техникэ шэнэ боложо, шэнэ хүнүүдэй ерэбэшье, алдарта ажалай уг заншалнууд сахигдаһаар. Эдэ жэлнүүдтэ тус депогой коллектив хэдэ хэдэн шухала үүсхэл гаргаһан, түмэр замшадай бүхэсоюзна социалистическэ мүрысөөндэ илаһан байха. Социалистическэ ажалай Герой И. Ф. Панин, орон доторхи түрүүшын эхэнэр—машинист мүнөө Москвагай метрополитенэй начальнигай орлогшо З. Т. Троицкая, СССР-эй Верховно Соведэй депутат, суута машинист В. Г. Блажненов болон бусад олон түрүүшүүл, транспортын гайхамшагта үүсхэлшэд эндэ ургажа гараһан байна.

Партиин XXI съездэ бэлэдхэл хэгдэжэ байха үеэр Сортировочно депогой тепловоз заһабарилдаг цехын залуу хүдэлмэришэд 40 жэлэй урда тээ эсэгэнэрэйнгээ гаргаһан гайхамшаг үүсхэлые үргэлжэлүүлжэ, коммунистическэ ажалай бригадануудые бии болгохо үүсхэл гаргаа.

(ТАСС).

Ленинград. С. М. Кировэй нэрэмжэтэ «Электросила» заводойхид энэ долоон жэлэй туршада электрическэ машина, приборнуудые бүри олоор бүтээн гаргадаг болохо юм. Мүнөө заводой цехүүдээр долоон жэлэй түсэб болзорһоонь урид дүүргахын түлөө мүрысөөн дэлгэрэнхэй. Зураг дээрэ: Обмоточно-изоляционно цехын түрүү хүдэлмэришэн А. Д. Смирнова ажаллажа байна.
ТАСС-эй фотохронико.

1959 ондо хэгдэһэн хүн зоной Бүхэсоюзна тоо бүридхэлэй даб дээрэхи дүнгүүд тухай

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи Центральна Статистическэ управлениин мэдээсэл

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоолые бэелүүлэн, 1959 оной январьда хүн зоной Бүхэсоюзна тоо бүридхэл хэгдэһэн байгаа. Тоо бүридхэлэй ёһоор, ССР Союзай хүн зоной тоо 1959 оной январиин 15-да 208 миллион 826 мянга байба.

Советскэ арад гэжэ ЦСУ-гэй мэдээсэл дотор хэлэгдэнэ, дэлхэйн хоёрдохи дайнай эгээл хүшэр хүндэ бэрхэшээлые даажа, Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай фронтнууд дээрэ, эзэмдэлгэдэ ороһон районуудта олон миллион хүн зоноо алдаһан байгаа. Тиихэдэ дайнай жэлнүүдтэ үхибүүдэй түрэлгэ эрид доошолһон юм. Гэбэшье Советскэ Союзай хүн зоной тоо дайнай урда тээ 190,7 миллион байһанаа 1959 он хүрэтэр 208,8 миллион боложо, 18,1 миллион хүнөөр олошорһон байна.

Энэ үе соо СССР дотор хүн зоной тоогой бүхы дээрээ 9,5 процентээр ургаһан байхадань, Уралай районой хүн зоной тоо 32 процентээр, Баруун Сибириин —24 процентээр, Зүүн Сибириин — 34 процентээр, Дальна Востогой — 70 процентээр, Дунда Азиин ба Казахстанай — 38 процентээр олошороо.

Саашань союзна республиканuудай хүн зоной тоо тухай мэдээнүүд ЦСУ-гэй мэдээсэл дотор харуулагдана.

Тоо бүридхэлнүүдэй хоорондохи үе соо эрэшүүл болон эхэнэрнүүдэй тоо иигэжэ хубилһан байна: 1926 оной декабриин 17-до гаргагдаһан тоо бүридхэлэй дүнгэй ёһоор, (бүхы хүн зон дээрэ процентээр абахада) эрэшүүл — 48 процент, эхэнэрнүүд — 52 процент, 1939 оной январиин 17-до гаргагдаһан тоо бүридхэлэй дүнгэй ёһоор, эрэшүүл — 48 процент, эхэнэрнүүд — 52 процент, 1959 оной январиин 15-да гаргагдаһан тоо бүридхэлэй дүнгэй ёһоор, эрэшүүл — 45 процент, эхэнэрнүүд — 55 процент байба.

Эрэшүүл болон эхэнэрнүүдэй тоо яахадаа иигэжэ хубилааб гэхэдэ, аха наһанай хүнүүдэй тооһоо, дайнуудай, гол түлэб дэлхэйн хоёрдохи дайнай хойшолонгуудһаа дулдыдаһан байгаа. 32-һоо доошо наһанай хүн зон тухай хэлэхэ болоо һаа, мүнөө үедэ эдэ наһанай эрэшүүл болон эхэнэрнүүдэй тоо адли байна.

Үхибүүд болон эхэнүүд тухай, гэр бүлые бэхижүүлхэ тухай Советскэ гүрэнэй анхарал оролдолгын ашаар, мүн совет арадай ажабайдалай хэлбэришэгүй һайжарһанай эсэстэ Советскэ Союз дотор үхибүүдэй түрэлгэ ехээр олошорһон, хүн зоной, илангаяа үхибүүдэй үхэлгэ эрид доошолһон, хүнэй наһан ута болоһон байна. Революциин урда тээхи үетэй сасуулхада, хүн зоной ниитэ үхэлгэ 4 дахин доошолһон, тиихэдэ үхибүүдэй үхэлгэ 7 шахуу дахин доошолһон байха юм. Түрэлгын үхэлгэһөө олон байһанай ашаар һүүлэй үедэ манай орон дотор хүн зоной тоо жэл бүри гурбан миллион хахадһаа үлүүгээр олошорно.

ССР Союзай городуудай хүн зоной тоо дайнай урда тээ 60,4 миллион байһанаа 1959 ондо 99,8 миллион хүрэжэ, 39,4 миллион хүнөөр олошороо. Энэ хадаа городуудай хүн зоной түрэжэ олошорһонһоо, мүн хүдөөһөө ниилээд олон хүнүүдэй городууд болон хүдэлмэришэнэй тосхонуудта хүдэлдэг болоһонһоо дулдыдаһан байна. Промышленна үйлэдбэриин улам ехээр хүгжэһэн, социалистическэ хүдөө ажахыда механизациин амжалтатайгаар дэлгэрһэн, ажалай бүтээсын дээшэлһэн дээрэһээ хүдөөгэй хүн зон городуудта ошоно.

Союзна республиканuудай городууд болон хүдөөгэй хүн зоной тухай, мүн республиканuуд, хизаарнууд болон областьнуудай хүн зоной тоо тухай, 1939 онһоо 1959 он хүрэтэрхи үе соо городууд болон городой түхэлэй тосхонуудай тоогой ургалта тухай, тэдээнэй хүн зоной тоо тухай мэдээнүүд ЦСУ-гэй мэдээсэл соо харуулагданхай. 500 мянга ба тэрээнһээ дээшэ хүн зонтой 11 город 1939 ондо СССР дотор байһан юм. 1959 ондо тиимэ городуудай тоо 25 болоһон байна. Союзна болон автономно республиканuудай, хизаарнууд болон областьнуудай түб городуудай, мүн 50 мянгаһаа дээшэ хүн зонтой бусад городуудай хүн зоной тоо тухай мэдээнүүд мүн лэ харуулагдана. 1959 оной январиин 15-да Москва 5032 мянган хүн зонтой, Ленинград — 3300 мянган хүн зонтой байба.

Даб дээрэхи тобшо дүнгүүд хадаа тоо бүридхэлэй хүдэлмэришэдэй хэһэн тоо бүридхэлэй үнэмшэлһөөр гаргагдаба. Хүн зониие эхэнэрэйнь, наһанайнь, национальностиинь, хэлэнэйнь, эрдэмэй һуралсалайнь, гэр бүлын байдалай, ниитын ямар бүлэгтэ хабаатай байһанайнь, ямар зөөреэр ажаһуудаг байһанайнь, арадай ажахын ямар һалбарида ажалладаг, ямар үйлэдбэридэ хүдэлдэг, ямар онсо шухала ажал эрхилдэг байһанайнь талаар харуулһан, мүн шэнжэ байдалай талаар хүн зоной составые элирхэйлһэн бүлэгүүд тухай тоо бүридхэлэй тодорхой мэдээнүүд газар нютагуудай хэмжээндэ мүнөө үедэ машинно-тоолохо станцинуудта гаргагдажа байна.

(ТАСС).

„Путь социализма" колхоздо

МАЛ БЭЛШЭЭН ТАРГАЛУУЛАГДАНА

Апрель һарын эхеэр 150 толгой эрэ хашараг, 450 толгой эрье бэлшээн таргалуулагдахаар тусхай гүүртэ, отарануудта тушаагдаба.

Хашарагуудынь намар болотор бэлшээн таргалуулагдаад байхадаа, 300 килограммһаа бага бэшэ, эрьенүүдыень —55 килограмм шэгнүүртэй болгохоор хараалагдаба.

МАЛ ХУДАЛДАН АБТАНА

Колхозой гэшүүд артелиингээ Устав баталхадаа, шэнэ жэлдэ үмсынгөө малые үсөөрүүлхэ гэжэ хэлсэһэн байгаа. Тиигэжэ үлүү малаа колхоздоо тушаажа эхилһэн юм. Мүнөө 70-аад бодо мал, дүшөөд хони ямаан колхоздо абтаад байнхай.

ГЭШҮҮДЭЙМНАЙ АЖАБАЙДАЛ ҺАЙЖАРНА

Һүүлэй үедэ колхозоймнай айлнууд арба гаран шифоньер, комод болон буфет Улан-Удын мебельнэ магазинһаа худалдажа абаба.

Мүн энэ үе соо колхозой гэшүүд 3 мотоцикл худалдажа абаһан байна.

ҺОНИН КИНО ХАРАГДАА

Бурят хэлэн дээрэ зохёогдоһон «Ургын задаржа байхада» гэһэн кино һаяхан колхозой гэшүүдтэ харуулагдаба.

Зарим нэгэ 70—80 хүрэһэн наһатайшуул кино хараад, ехэтэ һонирхоо.

Н. Жамбалов.

Яруунa.

Һарынгаа түсэб үлүүлбэ

Хэжэнгын аймагай центртэхи номой магазинай хүдэлмэри һүүлэй үедэ эрид һайжараа. Ажалшадай дунда ном олоор тараагдана. Энэ магазинай наймаалагшад Н. Ф. Тафинцева, И. П. Соколов апрель һарада түсэбэй ёһоор 10-мянган түхэригэй ном наймаалха байһан аад, 11-мянган-түхэригэйхиие-худалдаа.

Һаяхан Хэжэнгэ тосхондо номой базар нээгдэжэ, мүн лэ олон ном худалдагдаба. Эндэ ном худалдалгада Хэжэнгын дунда һургуулиин һурагшад ехэхэн туһа хүргээ. Магазинай хүтэлбэрилэгшэд май һарынгаа түсэбые 3000 гаран түхэригөөр үлүүлэн дүүргэхэ уялга абаад, тэрэнээ бэелүүлхын тула оролдожо байна.

—Ажалшадай эрилтые үшөөл хүсэд хангажа шаданагүйбди. Хүгжэмэй һургуулиин 1—2—3-дахи классуудта үзэхэ, спорт тухай, шофёрнуудай уншаха, гэрэй ажал эрхилэлгэдэ туһатай номууд Улан-Удэһээ бүри эльгээгдэнэгүй,—гэжэ магазинай наймаалагша И. П. Соколов мэдүүлнэ.

Ч. Дарибазарон.

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

...артбюрогой эмхидхэлэй хүдэлмэриин үрэ дүн

...н «Дружба» колхозой ...комплексно бригадын пар... организаци мүнөө жэл ...эhэн юм. Һаяхан эмхид... haa, тэрэ ехэхэн хүдэл...э байна.

...ганизацида бүхыдөө 15 ...тнууд тоологдоно, 3 хүн... ...эhэн бюро (секретариинь ...ренов) хүдэлдэг. Партиин ...дын хараалhан түүхэтэ до... ...эй түсэбэй гүнзэгы удха... колхознигуудта ойлгуул... ...а ондо ажахыдаа. амжал... ...а тухай, мүн бусад элон ...ууд партийна суглаан дээ... ...н хэлсэгдэнэ.

...йна бюро бригадын гол ...мал ажалда хүдэлдэг хү... ...үнда ойлгууламжын, хү... ...тын хүдэлмэриие hайнаар ...ажахын шиидхэхы участо... коммунистнуудые зүбөөр ...ан табиха асуудалда онсо ...а хандуулдаг. Мүнөө ган... ...ажал дээрэ 9 коммунист... ...илана. Тэдэнэр даалгагда... ...алнуудтаа харюусалгатай... ...аана. Жэшээнь, 1930 онhоо ...гэшүүн, мүн партбюрогой ...Цыбигма Бадмацыреновада ...ын үедэ хүшэ шадалаа ...удаhан 40 толгой эбэртэ ...даалгагдаhан байгаа. Мү... ...удынь бүгэдээрэн hайнаар ...оо. Мүн коммунистнууд... ...а Г. Бадмацыренова, Л-Ж. ..., хонишод Л-Ж. Баярту... ...Балданова, Ц. Чимитдор... ...эгшэд малай үбэлжэлгые ...үнгэргөө.

...йна бюро мал ажал дээрэ ...аг коммунистнуудай тоо... ...соонь зүбшэн хэлсэжэ, хү... ...энь ехэ туhаламжа үзүүл...

Бригадын гэшүүдэй дунда ойлгууламжын хүдэлмэри муу бэшээр эмхидхэгдэнхэй. Колхознигуудта hара бүридэ 2—3 дахин лекци, элидхэл уншагдана. Һургуулиин багшанар Д. Бамбуева, Р. Доржиева гэгшэд лекционно хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадана. 9 хүнhөө бүридэhэн шэнэ агитколлектив эмхидхэгдээ. Мүнөө агитаторнууд долоон хоног бүри даалгагдаhан участогуудтаа ошожо, манай ороной дотоодын болон гадаадын политика тухай, мүн республика, аймаг болон колхозойнгоо тодорхой зорилгонуудые дэлгэрэнгыгээр ойлгуулжа үгэнэ. Тэрэшэлэн харуулан ойлгуулха агитаци үргэнөөр хэрэглэгдэнэ. «Манай колхоз, бригада байгша ондо юунэй түлөө тэмсэнэб» гэhэн гаршагтайгаар тусхай хабтагайнуудта бэшэгдэhэн лозунг, плакадууд бригадын түб—Булаг тэсхоной гудамжануудаар, малай фермэ, гүүртэ, хонидой отаранууд болон полевой стануудаар хадагданхай. Социалистическэ мүрысөөнэй дүн hара бүридэ, тиихэдэ тарилгын үедэ арбан үдэр соо нэгэ дахин согсологдожо, ажалай түрүүшүүлэй нэрэнүүд хүндэлэлэй самбарта бэшэгдэнэ. «Колхозник» гэhэн ханын газетэ hара бүхэн гаргагдана.

Эндэхи колхознигууд байгша ондо 550 центнер мяха, 1634 центнер hү гүрэндөө тушааха зорилготой. Мүн тахяа шубуунай 28770 үндэгэн гүрэндэ тушаагдахаар түсэблэгдэнхэй. Бригада дотор ябуулагдажа байhан ажал хүдэлмэриие харахада, колхознигуудай энэ хүсэл эрмэлзэлгэ хүсэндөө хүргэгдэхэнь лабтай.

Д. Шагдуров.

...омплексно бригадын хүдэлмэри тухай хэлсэбэ

...эй Барга... ...йкомой бю... ...инай нэрэм... ...олхозой нэ... комплексно ...а ажал хү... ...тухай тоо... ...наба.

...ной нэгэдэ... ...талда тус ...hү haaxa ...104 процент Гэбэшье ...а ажал хү... ...э нилээд ...дунданууд ...КПСС-эй ...бюро тэм...

...ригада мя... ...лгаяа ехэ болгохо талаар хүсэд оролдолго гарганагүй. Мүнөө хүрэтэр бэлшээн таргалуулагдаха малай гүүртэнүүд шахан, таргалуулагдаха гахайн, шубуунай фермэнүүд эмхидхэгдээгүй байhаар.

Ниитынгээ малые бардам хүрэхэ үбhэ тэжээлээр хангахын түлөө сабшалан hайжаруулха, тэжээлэй ургамалнуудай ургаса дээшэлүүлхэ талааршье мүртэй хүдэлмэри хэгдэнэгүй.

Тус бригадын партийна эхин организаци (секретариинь нүхэр Чимитцыренов) ажалшадай дунда ниитэ-политическэ хүдэлмэри ажахын зорилгонуудтай холбоо. барисаагүйгөөр ябуулдаг байhаниинь элирээ. Тиимэ дээрэhээ эндэхи зарим малшад бригадынгаа болон өөhэдынгөө абаhан уялгануудые хүсэд мэдэдэггүй байна.

КПСС-эй айкомой бюро бригадын хүдэлмэриие hайжаруулха талаар тусхай тогтоол абаа.

Искусствын, уран зохёолой ДЕКАДАДА БЭЛЭДХЭЛ

...ассказ—шухала жанр мүн

...э хадаа мүнөө сагай ажа... ...йнай урган хүгжэжэ бай... ...унизмын шэнжэнүүдые саг ...ёрон, тэдээн тухай гүнзэ... ...олол хэжэ боломоор ха... ...тай, дайшалхы литератур... ...hэн туладаа манай уран ...это хүндэтэй байха зэргэ... ...сашагүй. Энээгээрээл, тоб... ...элэбэл, уран найруулгын... шанараар, мүн тэрээндэ ...нр—очеркhоо илгардаг ха... ...тэй хамта мүнөөдөө hонир... ...удха түгэс, психологическа ...шанартай, шэнэ үеын хү... ...орюулагдаhан ёhотой рас... бурят литературадамнай ...йhaap.

...зууд бурят хэлэн дээрэ бэ... ...гүй гэхын аргагүй. Һүүлэй ...жэлэй туршада хэблэгдэн Ч. Цыдендамбаевай «Шэнэ ... Ц. Дамдинжаповай ...эшэ жаргал», Бато База... «Рассказууд», Б. Мунгоновой ...ин нугаhан», Ц. Жимбие... ...эй үльгэр», Ц. Галановай ...хүбүүн» гэхэ мэтэ расска... ...углуулбаринууд номой ма... ...ай тагууд дээрэ хэбтэдэг. ...гадна Ц. Номтоевой, Ж. ...абоной, Г. Бадмаевагай, ...оковой үхибүүдтэ зорюул... ...эн рассказуудай номууд... ...а. Тусгаар ном гаргаашье... рассказуудаа үе үе газетэ ...урналнуудта толилуулдаг ..., Ш. Бадлын, Б. Батоев, ...ова (эдэнэй рассказуудай ...номхонууд хэблэгдэн га... ...байна), Ц. Хамаев, Даши ...Вл. Лубсанов гэгшэдые ...болохо.

...энүүдые дурдаад лэ hанаа... ...шаха буруу байна. Ушар ...э, рассказай жанр манай ...рада ээзэлхэ ёhотой hүү... ...ээзэлээдүй гэжэ тэмдэглэхэ шухала. Бишыхан статья соо бүхы рассказууд тухай тогтохын аргагүй. Тиимэhээ рассказ бэшэхэ хэрэгтэ дүршэhэн зохёолшод тухай тобшохоноор хэлэе.

Чимит Цыдендамбаев үнинэй рассказ бэшэдэг мэдээжэ уран зохёолшо байhаниинь элитэ. Роман, поэмэнүүдые бэшэхынгээ хажуугаар рассказуудые зохёожорхидог. «Жаргалантын хоёр басагад», «Талын аадар», «Хари газарта» гэхэ мэтэ рассказуудынь үргэн далайсатай, удха hайнтайгаар хүнэй сэдьхэлые гүнзэгыгөөр уудалан бэшэгдэнхэй. «Талын аадар» гэжэ сюжетнэ талаараа тон hонирхолтой, өөрэ янзын рассказыень хаража үзэе: үгытэй малша айлай ганса хүбүүн хээрэ хура бороодо сохюулжа хүйтэ абаад, үхэхэеэ хэбтэнэ. Бороохоо хорохоёо тэрэ айлда гэнтэ орожо ерэhэн танигдаагүй ород хүн талаан болоходоо эмшэн байжа, хүбүүень абарха юм. Хүбүүнэй гэртэхин тэрэ hайн hайхан сэдьхэлтэй, нюдэндөө шэлтэй, хирбээ hахалтай ород хүниие баяр баясхалантайгаар үдэшэнэ. Ябаhан хойнонь тэрэ эмшэнэй мартажархиhан дэбтэр олдохо юм. Он жэлнүүд үнгэрнэ, Бурядай дайдаар хубисхалай залинта аадар адхарна. Үнөөхи абаруулhан хүбүүн бээ хүсэжэ, танигдаагүй ород эмшэнэй аяар тиихэдэ мартажархиhан дэбтэр ирана. Тэрэнь А. Чеховэй замай тэмдэглэлнүүд байшоо.

Үнэндөө иимэ ушарай болоошьегүй haaнь, Ч. Цыдендамбаевай фантази үнэншэмэ hонин сюжедэй hабагша оложо, ородой агуу ехэ хүбүүнэй гайхалтай уужам сэдьхэлые тон наринаар зураглана. Энээниие уншаад байхадаа, уран зохёолшын мэргэжэл тухай хэлэхээр болоно. Композициингээ талаар таарую, үйлэнүүдынь хойно хойноhоо hубарин эршэтэйгээр хүгжэнэ. Уран зохёолшо энэ рассказ бэшэхэдээ үгэнүүдые тон наринаар шэлэжэ, hууриень олгуулан мэдүүлэлнүүдээ зохёоhон байна. Рассказынь психологическа талаараа дүүрэhэн шэнжэтэй. Авторай хэдэн рассказууд иимээр бэшэгдэнхэй.

Зүгөөр Ч. Цыдендамбаевай рассказууд барандаа иимэ hайн гэжэ хэлэбэл, буруу болохо... Зарим рассказуудынь хайша хэрэгээр, яаруугаар, «мяханай шанагдаха hамбаанда» (иимэ нэрэтэй рассказ «Шэнэ байшан» соонь бии) ормоглогдошонхой гэжэ hанагдана. Хүнүүдые, элдэб событинуудые газаа талаhаань зураглаад, гүнзэгы бодомжо хэнгүй, рассказаа хүнгэхэнөөр түгэсхэжэрхинэ. Жэшээлхэдэ, «О. Амарханов», «Салдага Ямпил» гэхэ мэтэ рассказуудыень уншагты.

Ц. Дамдинжапов рассказууд, очеркнуудай хоёр ном гарганхай. Энэ жанрын цугалбари болон нюусануудые таанhаниинь, уран шадабари гаргадаг байhаниинь арсашагүй. «Юрын бурят эхыень» очеркшье гээ haa, рассказшье гээ haa алдуу хэмээр бэшэ байна. Гэбэшье Ц. Дамдинжаповай рассказуудай композиционно талаhаа дутагдалтай байдагынь харамгай. Үйлэнүүдэйнь хүгжэсэ нэгэ удааран, нэгэ түргэдэн таhалдана, мүн жэжэхэн бодолнууд ба ойлгуулха гэhэн үлүү hэдэлгэнүүд дабтагдана. Жэшээлхэдэ, «Инаг хоёр зүрхэн» гэжэ рассказ тиимэ дутагдалнуудтай. Энээнhээ боложо, зарим рассказуудынь нягтаар бүридэжэ, дүүрэhэнэй тэмдэггүй болошоно.

Харин Барадий Мунгонов рассказуудай гурбан суглуулбари гарган hанай hүүлдэ томо роман бэшэнхэй. Б. Мунгоновой зарим рассказууд, юундэшьеб, фантази багатайгаар бэшэгдэhэн, сюжедэйнь урадхал hулаар, удаанаар хүгжэдэг дээрэhээ уншахада хашан байдаг. Мүн ангууд тухайл бэшээд, манай үеын хүнэй психологи, сэдьхэл малтахаhаа зайсадаг байhаниинь гэмшэлтэй. Б. Мунгуновой рассказууд тухай hайн юумэ яhала хэлэмээр, теэд тэрэниие уншагшад өөhэдөө ойлгоно бэзэ.

Һүүлэй жэлнүүдтэ залуу уран зохёолшо Цэрэн Галановай бараг рассказуудые бэшэжэ байhандань баясамаар. «Эсэгын хүбүүн» гэжэ түрүүшынь ном уран зохёолшын амжалта болоно. Тэрэнэй (хэблэгдэhэн, хэблэгдээшьегүй) рассказууд соо хүнэй хоорондохи харилсаанай психологическа шэнжэлэл зүбөөр үгтэнэ. Рассказуудынь тобшо хяhуурханаар, шашаг бэшээр бэшэгдэнхэй. Энэ Цэрэн Галановай шадабари, мэргэжэлэй ургажа ябаhые гэршэлнэ.

Мэдээжэ поэдүүд Ц. Жимбиев, Ц-Б. Бадмаев хаа яа рассказ бэшэжэрхидэг, теэд иигэжэ «хаа яа» бэшээд ябахадаа энэ жанрын эзэн боложо шадахагүй ха юм. Ц. Жимбиевэй «Шэнэ үльгэр» гэжэ ном соо hүүлэй жэлнүүдтэ бэшэгдэhэн хэдэн рассказ оронхой. «Эрдэни хээтэйн гулабхаа», «Шэнэ үльгэр» гэжэ юрэнхыдөө hайн рассказуудай хажуугаар «Сабшалан», «Нэгэтэ» гэхэ мэтэ юрын зураглал гү, али шашаг үгэнүүдhээ бүрилдэhэн, хүнэй зан абари гаргаха гэhэн hэдэлгэшьегүй рассказууд ушарна. Ц. Бадмаевай рассказууд мүн лэ иимэ шанартайгаар бэшэгдэнхэй.

Оршуулгаша Балдан Санжинай рассказуудые бэшэдэг болоhониинь hайшаалтай. Сюжедэйнгээ талаар яhала дүүрэhэн, гүнзэгы удхатай рассказуудые бэшэнэ. Мэдээжэ поэт Бато Базарон hанамжа болон дурасхаалай рассказуудаа суглуулбари болгон хэблүүлээ. Тэрэ саашадаа энэ зүргээ алдангүй ябабал, амжалта туйлахань дамжаггүй.

Үхибүүдтэ зорюулагдаhан рассказууд тухай тусгаар хөөрэлдөөнэй болохо байhандань найдаад, эндэ дурдабагүйбди...

Рассказ—уран зохёолой шухала жанр мүн. Мүнөө үеын бурьялма баян ажабайдал, баатаршалга гаргажа байдаг юрын хүнүүдэй ажал хэрэгүүдые, өөhэдыень уран хурсаар, гүнзэгыгөөр харуулжа болохо арга үгэнэ ха юм. Тиимэhээ рассказ бэшэлгэ мээхэй ба саг үргэлжын анхарал хандуулхаар болоо.

А. ЖАМБАЛДОРЖИЕВ.

КПСС-эй ЦК-гэй Нэгэдэхи секретарь, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущев Киевтэ ерээд байна

КИЕВ, майн 10. (ТАСС). Правительственна дээдэ хайра—Ленинэй орден хоёрдохёо советскэ Украинада барюулгатай дашарамдуулан баяр ёhололдо эндэ ерэhэн Н. С. Хрущев Украинын КП-гэй ЦК-гэй нэгэдэхи секретарь Н. В. Подгорныйтэй, Украинын ССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Д. С. Коротченкотой, Украинын ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. Т. Кальченкотой, Украинын КП-гэй ЦК-гэй секретарь Н. Д. Бубновскийтай, Украинын КП-гэй Киевэй обкомой нэгэдэхи секретарь П. Е. Шелесттэй, ажалшадай депутадуудай Киевэй областной Соведэй гүйсэдкомой Түрүүлэгшэ И. И. Стафийчуктэй болон бусадтай хамта Киевэй областиин Обуховско районой «Червоний хлебороб» гэжэ колхоздо ошоо.

Колхозой түрүүлэгшэ, Социалистическэ Ажалай Герой И. Ф. Кабанец, артелиин правлениин гэшүүд Советскэ правительствын толгойлогшые артелиин правлениин байшангай дэргэдэ угтаа.

Үнинэй колхознигуудай нэгэн М. П. Цюкало, артелиин суута haалишан, Ленинэй орденоор шагнагдаhан Ольга Кухаренко, түрүү гахайшан Ольга Довбыш Н. С. Хрущевто хилээмэ-дабhа асаржа барюулба. Артелиин правленидэ хөөрэлдөөн боложо, колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Кабанец колхозно үйлэдбэриин хэрэгэй байдал тухай тодорхойлон хөөрэжэ үгөө.

Нүхэр Н. С. Хрущев ажахын экономикын, хүдөө ажахын продукциин өөрынь үные химдаруулха тушаа олон асуудалнуудаар, колхозно байгуулалтын асуудалаар hонирхожо, колхознигуудта хэдэ хэдэн үнэтэ зүбшэлнүүдые үгэhэн байна.

Н. С. Хрущев К. Е. Ворошилов хоёр ГДР-эй хүтэлбэрилэгшэдтэ амаршалгын бэшэг эльгээбэ

КПСС-эй ЦК-гэй Нэгэдэхи секретарь, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущев, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. Е. Ворошилов Германиие фашистска зэрлиг аашаhаа сүлөөлhөөр 14-дэхи жэлэй ойтой дашарамдуулан хани барисаанай амаршалгын харюугай бэшэг Германиин Демократическа Республикын Президент нүхэр Вильгельм Пик болон ГДР-эй бусад хүтэлбэрилэгшэдэй нэрэ дээрэ мүнөөдэр эльгээгээ.

Үнгэрhэн 14 жэлэй турша соо хоёр оронуудай хоорондохи этигэл найдабари болон хани барисаанай бэхижэлгэ саг үргэлжэ ургажа байна гэжэ бэшэг соонь хэлэгдэнэ. Германитай эбэй договор баталхын түлөө, Баруун Берлиндэ эзэмдэлгын гурим болюулхын түлөө манай хамтын тэмсэл аша туhатай байжа, уласхоорондын түгшүүрилые hуларуулха хэрэгтэ ехэ нэмэри хэхэ бэзэ гэжэ найданабди гээд бэшэг соонь хэлэгдэнэ.

Хоёр ороной хоорондо байгуулагдаhан аха дүүгэй, хани ёhоной харилсаан Европодо, бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал саг үргэлжэ бэхижүүлхэ хэрэгтэ саашадаашье hайжарха бэзэ гэжэ найдажа байhан тухайгаа бэшэгэйнгээ түгэсхэлдэ мэдүүлээ.

(ТАСС).

№ 65 ҺУРГУУЛИИН ДҮЙ ДҮРШЭЛЫЕ ҺАЙШААН ДЭМЖЭНЭБДИ

☆ ☆

Зураг дээрэ: Мухаршэбэрэй дунда hургуулиин долоодохи классай hурагшад модоор дархалалгын мастерской соогоо ажаллажа байна.

А. Сельверовэй фото.

Нэгэ халаанда орохын тула

Улан-Удэ городой № 65 hургуулиин коллектив өөhэдынгөө арга боломжые элирүүлэн, кабинедүүдые эмхидхэжэ, 5—10 классуудайнгаа hурагшадые үдэhөө урагша — нэгэ халаанда hургадаг болоhониинь тон hайшаалтай. Багша Н. Ангилейко иигэжэ бэшэнэ: «Аминдань түхеэрэгдэhэн кабинет соо химиин хэшээл хэхэдэ, үйлэдбэридэ химиин процессүүдые хүдэлгэдэг македээр, модельнүүдээр үхибүүдтэ харуулха, теоретическэ ойлгосыень ажалтай холбохо арга олгодог». Энэ багшын бэшэhэн дээрэhээ бодоходо, hурагшадтаа материалнуудые зураглан харуулжа заадаг байна. Энэнь тон зүб! Мүнөө үедэ hургуулинуудые ажал хүдэлмэритэй нягта холбоотой болгохо хэмжээ-ябуулганууд хаа хаанагүй бэелүүлэгдэжэ байнхай. Тиимэhээ кабинедэй гуримда оробол, hурагшадта гүнзэгы эрдэм олгуулха болоно. Шэнэ гурим мүн баhа hурагшадые коммунистическэ ёhоор хүмүүжүүлгэдэ ехэхэн туhатай. Һурагшад нэгэ халаанда hурадаг болоходоо, үдэhөө хойшо дуратай кружогуудтаа хабаадажа, ямар нэгэн юумэндэ hураха аргатай болохо бшуу.

Мүн багшанар үдэhөө урагша заадаг болоходоо, үдэшэлэн кружогуудай хүдэлмэри hайнаар эмхидхэхэ, ядалдаhан hурагшадта туhалха, нэмэлтэ хэшээл хэхэ аргатай болохо байна. Багшанар өөhэд өөhэдынгөө предмедээр хэдэн классай hурагшадые ерүүлээд, тэдээнтэй нэгэн доро нэмэлтэ хэшээл хэжэ шадаха. Юундэб гэхэдэ, кабинет соо бүхы хэрэгтэй прибор, схемэ, таблица гэхэ мэтэ байха болоно.

Шэнэ гуримда ороходоо, предмет бүхэнөөр hуралсалай хэрэгсэлнүүд нэгэ газар суглуулагдажа, нэгэ багшын харюусалгада байхадаа гуримтай болохо, олон жэлдэ хэрэглэгдэхэ, мүнгэншье алмагдаха ха юм.

Иимэ гуримда ороходоо, зарим тэды бэрхэшээл тохёолдожо болохо: нэгэдэхинь, кабинет соо байhан партанууд табадахиин гү, али арбадахиин hурагшадта таарахагүй байха. Энээн тухай бодожо үзэмээр. Партанууд үндэр, набтар болохоор хэгдэхэ ёhотой. Хоёрдохинь, нэгэ кабинедhээ нүгөөдэдөө ошоходо, шуугаан, иишэ тиишээ ябаан болохо. Гурбадахинь, кабинет бүхэндэ hуралсалай хэрэгсэл хадагалха хэдэн шкаф гэхэ мэтэ хэрэгтэй болохо. Эдэшье олдохо юм бэзэ. Кабинедэй дэргэдэ нэмэлтэ таhагхан байдаг haa, hайн hэн.

Республикын дунда hургуули бүхэндэ физикын, биологиин, химиин тусхай кабинедүүд бии аад, тэдээн соо заримдаа хэшээл хэгдэдэггүй. Манай hанахада, эдэ кабинедүүдые хэрэглээд, мүн классуудые нэмэлтэ кабинедүүд болгоо haa, дунда hургуулинууд кабинедэй гуримда орохо, политехническэ hуралсал улам hайнаар ябуулагдаха, hурагшад ажал хүдэлмэритэй нягта холбоотой болохо hэн. № 65 hургуулиин дүй дүршэлые хараада абажа, манай республикын дунда hургуулинууд энэ гуримда орохо бэзэ гэжэ hанагдана.

Б. Батоев,
багшанарай эрдэм мэргэжэл дээшэлүүлхэ институдай хүдэлмэрилэгшэ.

Багшанарай экскурси

Улан-Удын 65-хи hургуулиин нэгэ халаанда hурадаг болоhон тухай дуулаад, эдэнэй дүй дүршэлтэй танилсажа, hургуулинуудтаа нэбтэрүүлхэ зорилгоор Хэжэнгын аймагай дунда, долоон жэлэй hургуулинуудай директорнүүд 3 үдэрэй экскурсида ерэбэ.

Хэжэнгын дунда hургуулиин директор Еремей Богдуевич Балтахинов иигэжэ хөөрэнэ:

— Би Москвагай, Ленинградай зарим hургуулинуудай хүдэлмэритэй нёдондо жэл танилсаа hэм. Теэд 65-дахи hургуулиин мастерской, химиин, биологиин, физикын кабинедүүдтэл hонирхолтой мастерской, кабинет, сэхыень хэлэхэдэ, хараагүйб. Эндэ 10-дахи класс дүүргэжэ гараhан hурагша бүхэн ажалай дүршэлтэй, ямар нэгэн мэргэжэлтэй боложо шадаха байна. Манай Хэжэнгын аймагай олонхи hургуулинуудта кабинедэй гуримые халан абамаар гэжэ hананаб. Ерэхэ hуралсалай жэлдэ эдэ бүгэдые хараада абажа, кабинедүүд болон мастерскойнуудые нээхэбди.

Хэжэнгын аймагай долоон жэлэй, дунда hургуулинуудай hурагшад хоёр халаанда hурадаг. Ерэхэ жэл хэдэн hургуулинуудта шэнэ кабинедүүд эмхидхэгдэхэ, физкультурын залнууд баригдахаар хараалагданхай.

Ч. Дарибазарон.

Кабинедэй гурим дэмжэнэбди

Кабинедэй гуримда ороhон Улан-Удын 65-дахи hургуулиин үүсхэл ажабайдалтай hургуулиин холбоо барисаае бэхижүүлхэ хэрэгтэ ехэхэн удхашанартай. Энээнэй ашаар ахалагша классуудай үхибүүд бултадаа үдэhөө урда hураха, hуралсал-хүмүүжүүлгын хүдэлмэри бүри hайжарха болоно.

Кабинедэй гуримда орохо зорилгоор манайшье hургуули ашагүйхэн юумэ хэhэн байна. Энэ жэлдэ кабинедэй гуримда ороод, үхибүүднай нэгэ халаанда hурадаг болонхой. Тиимэhээ 65-дахи hургуулиин уряае бүрин дэмжэнэбди.

Манай hургуулиин байшан 280 үхибүүдэй hурахаар хараалагдажа баригданхай юм. Физикын, химиин кабинедүүд, физкультурын зал, мастерскойнууд (слесарна, модо дархалха) болон классуудай 7 таhалга бии байгаа. Хоёр зургаадахи, долоодохи, арбадахи классууд түрүүшын халаанда, гурбан табадахи, наймадахи, юhэдэхи классууд хоёрдохи халаанда hурадаг hэн. Нэгэдэхи халаанай 200 урогой 50-ниинь физикэ, химиин кабинедүүдтэ, мастерскойнуудта, физкультурын зал соо, бусад 150 урогынь классуудта хэгдэдэг бэлэй. Түрүүшын халаанай урогой боложо байхада хоёр класс, хоёрдохи халаанда бүри олон класс хооhоор үлэдэг байhан юм.

Мүнөө кабинедэй гуримда даданхайбди. Нэгэ халаанда hурадаг болохо гэжэ хэлсээд, математикын —2, ород хэлэ, литературын—2, хари хэлэнэй—1, түүхын—1, географиин нэгэ кабинет эмхидхэжэ, хамта 9 кабинедтэй болообди.

Нэгэ халаанда opohoop hуралсал-хүмүүжүүлгын хүдэлмэримнай нилээдгүй hайжараа.

Д. Будажапов,
Ториин дунда hургуулиин директор.

ҺҮҮЛЭЙ ПОЧТОҺОО

Бригадын дэргэдэхи хүдөө бэшэгшэдэй пост

Иволгын «Улаан Оронго» колхозой гэшүүдэй, тэндэхи интеллигенциин жэшээгээр Прибайкалиин Клочнево тосхоной Сталинай нэрэмжэтэ колхозой гурбадахи комплексно бригадынхид хүдөө бэшэгшэдэй пост байгуулха гэжэ шиидэhэн юм. Тэрээндэнь hургуулиин багша, haалишан, зоотехник, тоо бүридхэлшэ болон бусад оролсонхой.

Тэндэхи хүдөө бэшэгшэд хүдэлмэреэ ябуулжа эхилээ. Ханын газетын редколлегитэй хамта hайндэрэй урда тээхи газетэнүүдые гаргалсаа. Энэ постын гэшүүн, 3-дахи комплексно бригадын бригадир агроном И. Колмаков аймагай газетэдэ статья бэшэhэн, кукуруза тарижа ургуулха асуудалаар зүйтэй дурадхал оруулhан байна.

«Эрдэм ухаанай заабариин ёhоор кукуруза тарижа ургуулха» гэhэн гаршагтай бүхэли хуудаhан **«Знамя победы»** газетэдэ толилогдоо. «Манай Прибайкалиин аймагта кукурузын элбэг баян ургаса абахын тула шухала бүхы хэмжээн үшөө абтаадүй» гэжэ нүхэр Колмаков статья соогоо бэшэнэ. Зүб квадрадууд болодоггүй, тиигээд ряд хоорондын элдүүрилгэ хүсэд хэгдэдэггүй, газар үтэгжүүлэгдэдэггүй байгаа. Мүнөө кукуруза hайнаар ургуулха зорилгоор хэдэ хэдэн хэмжээ абаха шухала гээд нүхэр Колмаков ажаглана. Газарай хүрьhэ нарин нягтаар шэнжэлжэ, бороо хурагүй, гандуушаг жэлдэ ехэ ургаса үгэдэг газарые hайса шэнжэлхэ ёhотой гэжэ тэмдэглээшэнь тон зүйтэй. Жэшээнь, «Заветы Ильича» колхозой зарим газарта гектар бүриhөө 400 гаран центнер кукурузын эшэ набша абтадаг ха юм. Энэ колхозой агроном нүхэр Мосунов шэнжэлэлгын ехэ хүдэлмэри ябуулхаяа яанаб? Колхозуудай агрономууд, кукурузашад иимэ хүдэлмэри эрхилхэ ёhотой бшуу. Газарай хүрьhэнэй химическэ бүридэлые хүсэд мэдэбэл, участок бүхэндэ хэды шэнээн үтэгжүүлгэ хэрэгтэйб гэжэ кукурузашад тодорхойлжо шадаха байна. Эдэ бүгэдэнhөө харахада, кукурузые эрдэм ухаанай заабариин лэ ёhоор тарижа ургуулаа хада, баян ургаса абтаха гэhэн тобшолол тэндэнь хэгдэнэ.

Газетын тэрэ хуудаhанда толилогдоhон нүгөөдэ статья соонь кукурузын тарилгада бэлэдхэл тухай тобшоор хэлэгдэнэ.

«Знамя победы» газетын редакциин зүгhөө хүдөө бэшэгшэдэй пост байгуулжа эхилhэниинь ехэ hайшаалтай. Прибайкалиин аймагай колхозуудай бригада, фермэнүүдээр хүдөө бэшэгшэдэй үшөө олон пост бии болохо бэзэ гэжэ найдамаар. Кукурузын тарилгада бэлэдхэжэ, тарилга хэжэ байхадань тохёолдоhон дутагдалнуудые элирүүлэн зайсуулхада эдэнэр бүри эдэбхитэйгээр, бүри зоримгойгоор туhалалсахань лабтай.

1200 хүн эстафетэдэ хабаадаба

Совет хэблэлэй үдэртэ зорюулагдаһан «Бурят үнэн» газетын шанда хүртэхын түлөө заншалта эстафетэ уржадэр боложо үнгэрбэ. Энэ үдэр бүрхэг, һалхи бороотойшье һаань, хүнүүд олоороо суглараһан байна. Гансахан эстафетэдэ 1200 спортсменүүд хабаадаа. Энэмнай үнгэрһэн жэлнүүдэйхидэ орходоо 300 хүнүүдээр олон болоно. Мүнөө жэлэй спортивна тулалдаанда һайн дуранай бүлгэмүүдһээ, һургуулиин ухибүүдһээ, техникумүүдэй болон дээдэ һургуулинуудай студентнэрһээ гадна, промышленна предприятинуудай, хэдэ хэдэн эмхи зургаануудай коллективүүд олоороо хабаадаа. Жэшээлхэдэ, мүнөө жэл хэлхеэ холбоошод болон бусад зарим коллективүүд түрүүшынхеэ хабаадаһан байна. Тэдэнэр һайн дүнгүүдые туйлажа, грамотануудта хүртэбэ.

Урданайхидаал адли эгээл түрүүлэн городой №№ 1, 2 35, 65, 66, 68 болон бусад һургуулинуудай түлөөлэгшэдэй урилдаагаар эстафетэ эхилбэ. Үсэд шанга тулалдаанай һүүлээр 65-дахи һургуулиинхид шалгаржа, аяар 5 кубок, 4 команда грамотануудаар шагнагдаа. Тиихэдэ энэ һургуулиин 28 һурагшад тус тустаа грамотануудта хүртөө.

Энээнэй урда жэлнүүдтэ хэдодоо түрүү зэргэдэ ябаһан Улан-Удын 1-дэхи һургуулиинхид—гурбадахи, № 68 һургуулиин һурагшад—хоёрдохи һуури эзэлбэ.

Һүүлээрнь техникумүүд, училищинуудай студентнэрэй урилдаан эхилжэ, хүдөө ажахын, кооперативна техникумүүдэйхид шалгарба. Илангаяа һайн дүнгүүдые басагадайнь команданууд туйлаа. Энэ мүрысөөндэ кооперативна техникумэй басагад шадамар бэрхэ байһанаа дахин харуулаа. Тус техникумэй түлөөлэгшэд Афанасьева, Овчинникова, Спиридонова, Ситникова, Мелентьева, Жеребцова гэгшэд солбон хурданаар гүйжэ, коллективтээ илалта асарһан байна.

Басагадай командануудай дундаһаа мүн лэ түмэрзамайхид шалгаржа, хоёрдохи һуури, модоной техникумэйхид—гурбадахи һуури эзэлээ.

Дээдэ һургуулиин спортивна бүлгэмэйхидэй урилдаан мүн лэ ехэ һонирхолтойгоор үнгэрөө. Үсэд шанга тулалдаан илангаяа эрэшүүлэй дунда боложо. Үнгэрһэн жэлдэ илажа гараһан зооветинститудай спортсменүүд баһа шүүбэ. Тус коллективүүдэй эрэшүүлэй, эхэнэрнүүдэй команданууд хоюулаа нэгэдэхи һууринуудые эзэлһэн байна.

Хоёрдохи һуури Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ пединститудай студентнэр эзэлбэ. Энэ институдай эрэшүүлэй команда урилдаанай газарые гаталхадаа, түрүү һуури эзэлһэн зооветинститудайхиһа юрэдөөл нэгэ минута, хэдыхэн секундаар гээгдэшоо.

Промышленна предприятинууд болон эмхи зургаануудай коллективүүдэй хоорондохи мүрысөөн харагшадые һонирхуулаа. Түрүүшын үедэ хэнэйшье илажа гарахань мэдэгдэбэгүй. Тиигэһээр байтар медицинскэ хүдэлмэрилэгшэдэй түлөөлэгшэд шалгаржа эхилээ. Нүхэдэйнгөө хэдышье шанга байбал, тэдэнэр нэгэдэхи һуурия эзэлжэ һалаа. Хоёрдохи һуури хэлхеэ-холбоошод, гурбадахи һуури хэлэгүйшүүлэй коллектив эзэлбэ.

Дүрбэн часай туршада үргэлжэлһэн эстафетэ дүүрэжэ, илаһан командануудта, түрүүлһэн спортсменүүдтэ кубок болон грамотанууд барюулагдаба.

И. Очорон.

Зураг дээрэ: эрэшүүлэй урилдаан (дээдэ зураг), урилдаанда илаһан № 65 һургуулиин басагадай команда.

А. Мантаевай фото.

ДАЙНДА ХАБААДАҺАН АЛДАРТА ХҮНҮҮДЭЙ АМЕРИКЫН ДЕЛЕГАЦИ Н. С. ХРУЩЕВТОЙ УУЛЗАБА

Дайнда хабаадаһан алдарта хүнүүдэй советскэ комитедэй уряалаар СССР-тэ ерээд байһан Д. Половский, М. Кейн, Б. Котэн, А. Лиеб, Г. Лиеб, П. Ситник, М. Шульман гэгшэдһээ бүридэһэн дайнда хабаадаһан алдарта хүнүүдэй Америкын делегаци СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущевтой майн 9-дэ уулзажа, хани халуунаар, үнэн зүрхэнһөө хөөрэлдэһэн байна.

Америкын патруль лейтенант Альберт Котцебу гэгшын топографическа картые Д. Половский делегациин үмэнэһөө Н. С. Хрущевто бэлэг болгон барюулаа. Энэ патруль 1945 оной апрельдэ Эльба мүрэн дээрэ Торгау шадар советскэ патрультай эгээн түрүүн уулзаһан юм.

Дайнда хабаадаһан алдарта хүнүүдэй советскэ комитедэй харюусалгата секретарь А. П. Маресьев, мүн фронтдо хабаадагшадай секциин бюрогой гэшүүн Н. П. Зарембо гэгшэд уулзалган дээрэ байлсаа.

Гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүдэй Женевэдэ болохо зүблөөндэ хабаадаха СССР-эй делегаци Москваһаа мордоо

Женевэдэ майн 11-дэ нээгдэхэ гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүдэй зүблөөндэ хабаадаха СССР-эй делегаци майн 9-нэй үглөөгүүр мордоо. Энэ делегаци иимэ хүнүүдһээ бүридэнэ: СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко. (делегациие толгойлогшо), СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министрын орлогшо В. А. Зорин, СССР-һээ Великобританида байдаг Элшэн сайд Я. А. Малик, СССР-һээ ГДР-тэ байдаг Элшэн сайд М. Г. Первухин, СССР-һээ ФРГ-дэ байдаг Элшэн сайд А. А. Смирнов, СССР-эй МИД-эй коллегиин гэшүүн, СССР-эй МИД-эй Америкын оронуудай талаар таһагые даагша А. А. Солдатов.

Делегациин советнигүүд И. И. Ильичев, С. Т. Базаров, М. А. Харламов, И. Н. Земсков, генерал-лейтенант В. М. Крамар, В. М. Хвостов, В. Ф. Грубяков, А. М. Александров, Г. И. Славин, А. Г. Ковалев, О. П. Селяников мүн лэ тэрэ самолёдоор мордолсоо.

СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министрын орлогшонор В. В. Кузнецов, Г. М. Пушкин, СССР-эй МИД-эй коллегиин гэшүүд Ф. И. Бараненков, Б. Ф. Подцероб, СССР-эй МИД-эй таһагуудые даагшанарай орлогшонор К. Н. Колычев, Н. М. Луньков болон бусад СССР-эй делегациие Внуковска аэродром дээрэһээ мордохуулһан байна.

Хитадай Арадай Республикын Гадаадын хэрэгүүдэй министрын нэгэдэхи орлогшо Чжан Вэнь-тянь, СССР-тэ байдаг хэдэ хэдэн дипломатическа түлөөлэлгэнүүдые толгойлогшонор, журналистнууд мордохуулагшадай дунда байлсаа.

(ТАСС).

ХИЛЫН СААНАҺАА

Советскэ делегаци Женевэдэ ерэбэ

ЖЕНЕВА, майн 9. **(ТАСС-эй тусхай корр.).** СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко толгойлогшотой, Советскэ Союзай делегаци гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүдэй зүблөөндэ хабаадахын тула «ИЛ-18» самолёдоор мүнөөдэрэй 13 час 45 минутада Женевэдэ ерэбэ.

Аэродром дээрэ микрофоной урда А. А. Громыко иигэжэ мэдүүлбэ: гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүдэй зүблөөн мүнөөнэй уласхоорондын харилсаанай эгээл шухала болоһон асуудалнуудые—Германитай эбэй договор баталха тухай, Баруун Берлиндэхи эзэмдэлгын гүримые үгы болгохо тухай асуудалнуудые хаража үзэхэ ёһотой. Энэ хоёр асуудалаар үгэсэ ойлгол[...] шиидхэбэри гаргаад байбал, [...] хоорондын түгшүүрилтэ ба[...] һулаоуулгада ехээр туһалжа[...] рopoдо эб найрамдал бэхж[...] хэрэгтэ шухала туһа нэмэри [...] байна.

Женевэдэ болохоёо байгаа [...] нистрнүүдэй зүблөөн прав[...] ствонуудай толгойлогшонорой[...] лөө һаяар үнгэргэхэ хэрэгтэ[...] ха байха гэжэ этигэжэ ба[...] советскэ Гадаадын хэрэгүү[...] нистр мэдүүлбэ. Дээдэ туш[...] най тиимэ зүблөөн шэнэ [...] аюулые зайсуулха, уласхоор[...] байдалые һайжаруулха [...] эрид эрьелтэ хэхэ шиидхэбэ[...] гажа шадаха бшуу.

Румыниин арадай һайндэр

БУХАРЕСТ, майн 9. (ТАСС). Гитлеровскэ Германиие советскэ Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй илаһан илалтын 14 жэлэй ойе, мүн Румыниин гүрэнэй бэеэ даанхай байдалтай болоһоор 82 жэлэй ойе румы[...] мүнөөдэр һайндэрлэжэ бай[...] гайхамшагта үдэрнүүдтэ зор[...] даһан статьянуудые газетэн[...] лилоо.

Алдарта ойн хүндэлэлдэ

ПРАГА, майн 9. (ТАСС). Чехословакиин телеграфна агентствын дамжуулһанай ёһоор, Чехословакиие Советскэ Армиин сүлөөлһөөр 14 жэлэй ойн урда, майн 8-да, Прагын национальна театр соо баярай концерт болобо. Концертые Чехословакиин Коммунистическэ партиин, правительствын хүтэлбэрилэгшэд Рудольф Барак, Яромир Доланский, Зденек Фирлингер, Иржи Гендрих, Вацлав Копецкий, Антонин Новотный, Отакар Шимунек, Вильям Широкий, Людмила Янковцова, О. Черных, Б. Келер, В. Коуцкий, В. Крутина, национальна фронтын бусад партинуудай түлөөлэгшэд, Национальна суглаанай депутадууд, нийтын ажал-ябуулагшад хараһан байна.

Хүндэтэ айлшадай дунда КНР-эй Гүрэнэй соведэй премьерэй орлогшо, оборонын министр П[...] хуай түрүүтэй, Хитадай [...] делегаци, Прагые сүлөөлэлгэ[...] баадаһан, Советскэ Союзай [...] дахин Герой, армиин генера[...] Лелюшенко түрүүтэй, Совет[...] миин делегаци байлсаба. П[...] байдаг дипломатическа ко[...] гэшүүд концерт харалсаа. [...] диин коммунистическэ парт[...] легаци мүн айлшадай дунд[...] саба.

Чехословакиие Советскэ [...] сүлөөлһөөр 14 жэлэй ойто[...] рамдуулан, Нитранска об[...] районой центр Штруводо [...] най үдэр В. И. Лениндэ па[...] нээгдэбэ.

В. И. Ленинэй скульптур[...] скульптор Юлиус Бартуш [...] байна.

Чехословакиин президентын приказ

ПРАГА, майн 9. (ТАСС). Фашистска булимтарагшадһаа Чехословакиие Советскэ Армиин сүлөөлһөөр 14 жэлэй ойтой дашарамдуулан, Чехословакиин арадай армида зорюулан, республикын президент Антонин Новотнын гаргаһан приказ соносхогдобо.

Фашистска Германиие диилэһэн Советскэ Союзай илалта хадаа национальна эрхэ сүлөөгөө дахинаа оложо, капиталистическа байгуулалтаһаа хэтын хэтэдэ сүлөөрөөд, социализм байгуулгын замда орохо арга боломжые Чехословакиин арадта олгоо гэжэ приказ дотор хэлэгдэнэ.

Чехословакиин сүлөөлэгдэһэн ябадал хадаа мүн лэ Чехословакиин Коммунистическэ партиин политикын илалта болоно. Юуб гэхэдэ, энэ парти Советскэ Союзтай нягта хани харилсаатай байгаал һаа, Чехословакиин арад зол жаргалта байдалтай, Чехословакиин Республика эрхэ сүлөөтэй, бэеэ даанхай байха гэжэ хододоо заадаг байгаа.

Совет арадтай аха дүүг[...] рилсаатай байһандаа түшэгэ[...] хословакиин Коммунистичес[...] тиин хүтэлбэри доро шиндх[...] амжалта туйлааби гэжэ [...] дотор саашань хэлэгдэнэ. [...] жалта хадаа манай ажаб[...] шэнэ шатые—социализм [...] гаяа дүүргэхэ шатые эхил[...] боломжо бидэнэртэ олгоо. [...] Союз түрүүтэй социалис[...] лагериин бата нэгэдэлтэ[...] һан туладань Коммуни[...] партиингаа табиһан энэ зор[...] бэелүүлжэ шадахабди.

Эдэ революционно хараа [...] бүүдээ бэелүүлжэ, социа[...] саашань хүгжөөхэ гол эрх[...] сэл хадаа эб найрамдал бо[...] жэ бидэнэр ойлгонобди гэж[...] зай түгэсхэлдэ хэлэгдэнэ. [...] скэ Союз толгойлогшотой [...] листическэ оронууд тиимэ э[...] рамдалай шухала түшэг [...] болоно. Хэрбээ һэрэмжэтэй [...] эб найрамдалай түлөө шууд[...] хээр хододоо бэлэн байба[...] дэлхэй дээрэ эб найрамдал[...] шадахамнай лабтай.

Уласхоорондын шэнжэлэл

ХЭЛСЭЭ ХЭХЭ ГЭЭШЭ ШУХАЛЫН ШУХАЛА АРГА ЗАМ

Женевэдэ майн 11-дэ нээгдэхэеэ байһан гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүдэй зүблөөндэ дэлхэйн арадууд айхабтар ехээр найдажа байна. Энэ зүблөөн хадаа нэн түрүүн арадуудай эрилтын ёһоор, манай ороной эб найрамдалда дуратай политикын ашаар, мүн мүнөө үедэ эб найрамдал хүсэжэ байһан жиирэй хүнүүдэй дура зоригые капиталистическэ оронуудай правительствонуудай хараадаа абангүй байжа шадахаяа болиһонһоо боложо зарлагдаа юм.

Женевэдэ болохо зүблөөнэй урда тээхэнэ баруун оронуудай хүтэлбэрилэгшэд иигэжэ сэхэ мэдүүлээ: бидэнэр хэлсээ хэхэ зам амаршалнабди, хэлсээ баталхые эрмэлзэнэбди. Женевэдэ болохо зүблөөнтэй дашарамдуулан, США-гэй гүрэнэй секретарь Гертер иигэжэ мэдүүлээ. США хадаа Женевэдэ «үнэнтэ эб найрамдал туйлаха замдаа адагай захын багаханшье һаань, дабшалта туйлахые үнэн зүрхэнһөө, хэлсээ баталха хараа бодол баримталан» оролдохо, «уласхоорондын түгшүүрилтэ байдалые һуларуулхые эрмэлзэхэ байна». Англи «ёһотойл хэлсээ» хэжэ эхилхэ гэһэн хэлбэришэгүй һанаа сэдьхэлтэйгээр Женевэдэ болохо зүблөөндэ ерэхэ юм гэжэ Англиин гадаадын хэрэгүүдэй министр Селвин Ллойд заана.

Уласхоорондын түгшүүрилтэ байдалые һуларуулха гэжэ хүсэдэггүй хүнүүд мүнөө үеын уласхоорондын байдалда хэлсээ хэхэ арга замые арсажа шадахаяа болёо. Хэнэйшье мэдэһээр, Бонной правительство Женевэдэ хэлсээ хэхые зүбшөөгөөд, Женева ошохыень өөһэдынгөө делегаци эльгээбэ. Гэбэшье эдэ бүгэдэһөө тобшолол хэхэ болоо һаа, Зүүн болон Баруун зүгэй оронуудай хоорондо хэгдэхэ хэлсээндэ амжалта туйлахые хүсэдэггүй хүнүүд номгороо гэжэ хэлэхын аргагүй. Харин хэблэлэй мэдээсэһэнэй ёһоор, Женевэдэ болохо хэлсээнэй амжалтада Баруун Германиин канцлер Аденауэр болон Франциин премьер-министр Дебре гэгшын баримталдаг хараа бодол һаад тойбо ушаруулжа магад. Германитай эбэй договор баталха, Баруун Берлиние өөрын эрхэтэй город болгохо тухай советскэ дурадхалнуудые арсадаг, «баруунай нэгэдэл» гэжэ нэрлэгдэдэг номнол болохоёо байгаа хэлсээнүүдтэ зааханшье туһа нэмэри боложо шадахагүй байһыень тоонгүй гаража болохогүй.

Хариин газетэнүүдэй бэшэһэн бусад баримтануудые мүн лэ хараад үзэлтэй болоно. Эдэ газетэнүүд Женевэдэ хэлсэгдэхэ асуудалнуудые шиидхэгдэхэ аргагүй хэбэртэйгээр бэшэнэ. Иимэ хараа бодол баримталха ябадал хэлсээнэй амжалтада гансахан лэ һаад ушаруулжа болохо. Энээниие, тусхайлбал, Америкын мэдээжэ корреспондент Липпман баримтална. Гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүдэй зүблөөнэй урда байһан бэрхэшээлнүүдые Советскэ Союз һайнаар мэдэжэ байна. Советскэ Союз мүн лэ правительствонуудые толгойлогшонорой зүблөө зарлаха гээшэ тон шухала гэжэ тоолоно. Гэбэшье Женевэдэ болохоёо байгаа гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүдэй зүблөөн арсалдаата нэгэшье асуудалые шиидхэжэ шадахагүй уулзалган гэжэ сэгнэхэ болоо һаа, айхабтар ехэ эндүүрэл болохо бшуу. Советскэ Союз хадаа уласхоорондын түгшүүрилтэ байдалые һуларуулжа шадаха, арсалдаата асуудалнуудые, түбхын түрүүндэ Германиин асуудалые шиидхэхэ зам гаргажа үгэхэ шухала алхам гэжэ, Женевэдэ болохоёо байгаа зүблөөе тоолоно.

Уласхоорондын арсалдаата асуудалнуудые шиидхэхын тулада хэлсээ хэхэ гээшэ шухалын шухала арга зам болонхой. Женевэдэ хэлсээнэй столой саана гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүдэй суглараад байхада, бүхы оронуудта Стокгольмын уряа, бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал туйлахын тулада уласхоорондын хэлсээ баталха гэһэн эрилтэ табижа байдаг хэдэн зуугаад миллион хүнүүдэй уряа бүри шангаар зэдэлхэ юм.

ДАЙН БАЙЛДААНДА ХАБААДАХАГҮЙ ПОЛИТИКА ЯПОНОЙ АША ТУҺАДА ХЭРЭГТЭЙ

«Джапан Пресс Сервис» гэжэ информационно агентствын директор Р. Хэнда гэгшын асуудалнуудта Н. С. Хрущевой үгэһэн харюу, майн 4-дэ Японой правительствода СССР-эй правительствын эльгээһэн ното Японой олониитэ арад зоной дунда үргэнөөр зүбшэн хэлсэгдэжэ байна. Эдэ хоёр документнүүд япон арадта, Японой хуби заяан тухай асуудалда сэхэ хабаатай юм.

Япон Америка хоёрой хоорондо баталагдаһан «Аюулгүйе сахиха договорые» дахин хаража үзэхэ тухай хэлсээн мүнөө үедэ боложо байна. Энэ договор хадаа япон арадай дунда тон хүндэгүй болонхой. Юуб гэхэдэ, энэ договорой ёһоор, Япон Холбоото Штадуудһаа, тэдэнэй түсэбүүдһээ сэхэ дулдыданги байха болоно. Америкын политика ябуулдаг хүтэлбэрилэгшэд Японой эльторогууд дээрэ өөһэдынгөө сэрэгэй базануудые үни удаан саг соо байлгаха, Японой политикада нүлөөгөө бүри шангадхаха, атомна зэбсэгээр зэбсэгжэһэн Японие империалистнуудай хараалжа байһан Номгон далай шадархи сэрэгэй бүлэглэлдэ оруулха зорилготойгоор энэ договорые «дахин хаража үзэхэ» юм.

Киси гэгшын правительство США-гэй энэ түсэбтэ туһална, тиихэдээ дайн байлдаанда хабаадахагүй политика бэелүүлхые эрижэ байһан япон арадта эсэргүү ябадал хэнэ. Гадаадын хэрэгүүдэй министр Фулзияма дайн байлдаанда хабаадахагүй гэһэн хараа бодолые «бодото байдалтай таарашагүй һанал» гэжэ нэрлээд, энэ политика хадаа «Японой аюулгүй байдалые хангажа шадахагүй юм» гэжэ баталан хэлээ.

Дайн байлдаанда хабаадахагүй политика ООН-эй Уставтай, мүн «Япон дайн байлдаанһаа хэтэ мүнхэдөө арсана» гэһэн Японой конституцитай зохилдоно. Дайн сэрэгтэ хабаадахагүй политика Японой урда экономическа ехэ аша үрэтэй ерээдүйе нээжэ үгэнэ, Азиин бусад оронуудһаа таһаранги байха ябадалһаа Япон орониие гаргана. Тиихэдэнь Японой правительствын бэелүүлдэг политика—эроноо ракетнэ болон ядерна зэбсэгээр зэбсэгжүүлхэ, США-гэй империалистическэ түсэбүүдые дэмжэхэ политика хадаа Алас Дурна зүгтэ түгшүүрилтэ байдал ушаруулна, тиимэһээ тэрэнэй хойшолонгынь аюул ехэтэй. Америкын гү, али «өөрын» атомна болон водородно зэбсэгтэй байгаа һаань, Японд аймшагтай ехэ аюул тохёолдохо байна гэжэ Н. С. Хрущев Р. Хонда гэгшэдэ үгэһэн харюу соогоо зааһан байгаа. Японой сэрэгэй нэгэ тушаалтан «Ниппон Сюхо» гэжэ журналда статья толилходоо, иигэжэ бэшэнэ: Номгон далай шадар дайн болоо һаань, дайн байлдаанай эхилһэнһээ хойшо 7 час болоод байхада, бүхы Япон бүрин һандарха, арад зоной 66—70 процентһээ доошо бэшэнь үхэхэ байна.

Советскэ правительство дайнда хабаадахагүй Японой политикые хамгаалха, хүндэлхөөр бэлэн гэжэ Н. С. Хрущевой харюу, советскэ ното соо хэлэгдэһэниие Японой олониитэ ехэ ханангяар угтаһан байна. Гэхэ зуура Америкын тушаалта хүнүүд дайн байлдаанда хабаадахагүй гэһэн Японой политикые хамгаалха тухай, мүн Номгон далай шадар эб найрамдалай зоно байгуулха тушаа Советскэ правительствын дурадха[...] руушааһан байна. Хэды тии[...] һаань, дайн байлдаанда хаба[...] гүй гэһэн, тэрэшэлэн Алас [...] зүгтэ эб найрамдалай зо[...] гуулха тухай һанал бодо[...] орондо үргэнөөр дэмжэгдэн[...]

Японой социалистическэ [...] Коммунистическэ парти, пр[...] зуудай генеральна совет, [...] болон водородно зэбсэгые [...] түлөө тэмсэлэй национальн[...] болон олониитын бусад ор[...] цинууд дайн байлдаанда ха[...] хагүй политикые дэмжэнэ, [...] даа бүхы япон арадай эрил[...] сэд хангаха хэрэг гэжэ [...] тэмдэглэнэ. «Эбэй ёһоо[...] ажаһууха политикаһаа ондо[...] Япондо байхагүй» гэжэ «С[...] жэ журналда элитэ эрдэмт[...] ниитын ажал-ябуулагша [...] бэшэнэ.

Дайн байлдаанда хаба[...] политикые Японой ябуулха [...] үгы гү гэһэн асуудал имаг[...] ной правительствын хэрэг [...] гэжэ Токиогой тушаал[...] лэг хүнүүд тоолоно гээд [...] «Киодо Цусин» агентство [...] нэ. Харин япон арад ондоо [...] бодол баримталдаг юм. Тэр[...] оронойнгоо хуби заяан туха[...] далые өөрымөө эгээн дүты[...] гэжэ тоолоод, дайн байлдаа[...] баадахагүй политика, [...] Союзтай, Хитадай Арадай [...] ликатай хани барисаа ба[...] политика бэелүүлхэ гэһэн [...] табина.

С. ИВ[...]

Редактор Ц. Ц. ЦИБ[...]

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26, Телефоны редакции: редактора —46-32, зам. редактора —32-74, отв. секретаря—27-37, отделов: партийной жизни—34-05, сельского хозяйства и советского строительства—47-59, промышленности и транспорта, пропаганды, информации—35-14, культуры—24-74, писем и рабселькоров—40-49, отдел переводов, корректорская —35-95, бухгалтерия—37-32, Для междугородных переговоров—16.

Н01036. Типография Министерства культуры Бурятской АССР. Зак. [...]